

MASTEROPPGAVE

”Mellom fag og finans – har barnehagens eierform betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet?”

Karianne Åsheim

30.april 2019

Masterstudium i organisasjon og ledelse
Avdeling for økonomi, språk og samfunnsfag

Forord

Endelig er masteroppgaven ferdig, og jeg kan se tilbake på fire krevende, lærerike og utfordrende år! Jeg har virkelig fått kjenne på den berømte ”tidsklemma” i hard prioritering mellom jobb, studier, venner og ikke minst familie.

Jeg har mange å takke for å endelig kunne sette punktum i masteroppgaven;

- Først og fremst min mann og to barn. Dere har vært en tålmodig gjeng - og nå er mamma endelig ferdig på skolen!
- Takk til min arbeidsgiver for muligheten til å kunne delta på samlinger, og ikke minst til gode kollegaer som har inspirert og utfordret meg underveis i skrivingen!
- Min eminente veileder, Jo Ese, som har gitt meg ris og ros i alle mine opp og nedturer. Takk for at du har trodd på prosjektet hele veien - jeg hadde aldri kommet i mål uten deg! Jeg kommer ikke til å glemme din kommentar fra en av de tyngre skriveperiodene; ”Det skal gjøre litt vondt å skrive masteroppgave – ellers har du ikke fortjent tittelen!”.
- Takk til Elise Øby for glimrende veiledning på statistikk. Takk for at du ikke ga opp mine ”dummies”-spørsmål underveis!
- Takk til alle informanter og respondenter i barnehagesektoren!

Innholdet i denne masteravhandlingen står for forfatterens regning.

Karianne Åsheim
Sarpsborg, 30.04.2019

Sammendrag

I denne masteroppgaven undersøker jeg om barnehagens eierform har betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet. Med ansatte menes her barnehagelærere. For å belyse dette har jeg tatt utgangspunkt i tre forskningsspørsmål:

- på hvilken måte vil profesjonens mål være styrende for oppfattelsen av god kvalitet
- på hvilken måte vil organisasjonens mål være styrende for oppfattelsen av god kvalitet
- på hvilken måte kan New Public Management-trendene i offentlig sektor føre til at ansatte i offentlig og privat sektor har tilnærmet lik oppfattelse av hva som er god kvalitet

Jeg har gjennomført studien som en *mixed method*-studie, altså en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ metode. Hoveddelen av undersøkelsen er en kvantitativ spørreundersøkelse hvor til sammen 1156 respondenter har svart. I spørreundersøkelsen ble respondentene bedt om å velge mellom ulike dilemmaer om kvalitet. I dilemmaene var det to ulike påstander som respondentene måtte velge mellom. De ulike påstandene ble utformet på bakgrunn av informasjon fra to kvalitative gruppeintervjuer i henholdsvis en privat barnehage og en kommunal barnehage.

Avhandlingens teorigrunnlag har jeg hentet fra litteratur om kvalitet, profesjoner, New Public Management, og hvordan ulike eierformer påvirker brukertilfredshet og konkurransen mellom offentlige og private tjenesteytere.

Resultatet av undersøkelsen viser at barnehagelærere i stor grad svarer det samme om oppfattelsen av god kvalitet, uavhengig av barnehagens eierform. Imidlertid påviser undersøkelsen likevel noen ulikheter mellom barnehagelærere fra private og kommunale barnehager. Ulikhetene fremstår særlig mellom aspekter ved barnehagekvalitet som kan deles inn i ulike typer av kvalitet; strukturell kvalitet, prosesskvalitet, innholdskvalitet og resultatkvalitet.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
1 Innledning	6
1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål	8
1.2 Forventninger til funn (hypotese)	8
2 Teori	10
2.1 Kvalitet - hva er det?	10
2.2 Kvalitet i barnehagesektoren.....	12
2.3 Profesjon og organisasjon	14
2.4 New Public Management.....	15
2.5 New Public Management og konkurranse mellom offentlige og private tjenesteytere	15
2.6 Påvirkes brukertilfredsheten av ulike typer eierformer?.....	17
2.7 Public service motivation (PSM)	19
3 Metode	21
3.1 Forskningsdesign.....	21
3.2 Kvalitativ del av undersøkelsen	23
3.2.1 Innsamlingsmetode.....	23
3.2.2 Intervju	24
3.2.3 Utvalg.....	24
3.2.4 Koding av intervju.....	25
3.3 Kvantitativ del av undersøkelsen	26
3.3.1 Innsamlingsmetode.....	26
3.3.2 Spørreskjema	26
3.3.3 Utvalg.....	30
3.3.4 Svarprosent.....	31
3.3.5 Analyseprosessen.....	33
3.3.6 Slutningsstatistikk	33
3.4 Validitet.....	35
3.4.1 Intern gyldighet.....	35
3.4.2 Ekstern gyldighet	36
3.5 Ethiske overveielser	36
4 Resultater og analyse	39
4.1 Presentasjon av funn	39
4.2 Signifikante funn.....	47
4.3 Funn om kategorier	47
5 Drøfting	51
5.1 Hva er egentlig kvalitet i barnehagen?	51
5.2 Har barnehagens eierform betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet?.....	54
5.2.1 Generelle funn.....	54
5.2.2 Drøfting av signifikante dilemma	58
5.2.3 Hva betyr eierskap? Sammenlignbar studie fra Danmark	61
5.2.4 Drøfting av øvrige dilemma	63

5.3	Har New Public management innvirkning på likheten og ulikhetene i barnehagene?	67
6	Avslutning og konklusjon.....	70
6.1	Oppsummering og konklusjoner	70
6.2	Studiens betydning for barnehagesektoren og andre sektorer	72
6.3	Prosessen med å skrive avhandling og begrensninger i studien	74
6.4	Veien videre.....	74
7	Litteraturliste.....	76
	Vedlegg 1: Intervjuguide kvalitativt intervju.....	80
	Vedlegg 2: Spørreskjema i SurveyXact	81
	Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD	86
	Figur 2-1 Modell over oppgavens teorigrunnlag.....	10
	Figur 2-2 Modell over kvalitetstyper.....	13
	Figur 3-1 Mixed methods	22
	Figur 3-2 Utforskende sekvensiell design	23
	Figur 4-1 Ulikheter i svar fordelt etter kategori	49
	Tabell 3-1 Dilemmaer etter kategorier	27
	Tabell 3-2 Antall barnehager i fylkene etter eierform.....	32
	Tabell 4-1 Dilemma 1 - vikar	40
	Tabell 4-2 Dilemma 2 - ufaglært	40
	Tabell 4-3 Dilemma 3- relasjon.....	41
	Tabell 4-4 Dilemma 4 - dagsplan	42
	Tabell 4-5 Dilemma 5 - motivasjon	42
	Tabell 4-6 Dilemma 6 - frilek.....	43
	Tabell 4-7 Dilemma 7- assistenter.....	43
	Tabell 4-8 Dilemma 8 - pedagogisk plan	44
	Tabell 4-9 Dilemma 9 - kvalitet	44
	Tabell 4-10 Dilemma 10 - tilstedeværelse	45
	Tabell 4-11 Dilemma 11 - struktur.....	45
	Tabell 4-12 Dilemma 12 - planlagt aktivitet	46
	Tabell 4-13 Dilemma 13 - skolestart.....	46

1 Innledning

I følge Statistisk sentralbyrå hadde 91,8 prosent av alle barn i Norge i alderen 1–5 år plass i barnehage i 2018 (Statistisk sentralbyrå, 2019). Det finnes 5788 barnehager i Norge og over halvparten av disse er privateid (Statistisk sentralbyrå, 2019). Eierskapsform har de siste årene vært et hett tema i barnehagesektoren. Motstanderne av privatisering av barnehagene beskylder private aktører for å tenke mer på hvor mye penger de kan tjene, enn å ha høy kvalitet og gi et best mulig tilbud til barn. På motsatt side argumenteres det med at kun offentlige barnehager ville gi lite mangfold og fleksibilitet i barnehagesektoren.

Sivesind ved Institutt for samfunnsforskning hevder at et av de mest aktuelle samfunnsspørsmålene i dag er hvem som skal drive velferdstjenester, og hvordan tjenesteoppdrag skal fordeles og styres (Sivesind, 2018, s. 70). I Norge utgjør ideelle og kommersielle velferdsleverandører 21% av sysselsettingen. Innenfor de private er det de kommersielle velferstilbyderne som øker mest, og da særlig innenfor sosiale tjenester (Sivesind, 2018, s. 72). At private aktører blir gitt muligheten til å konkurrere med det offentlige har blitt mer og mer vanlig innenfor flere sektorer. Dette gjelder særlig innenfor barnehage, eldreomsorg, helsesektoren, skolene og i tekniske tjenester. Det er også flere områder hvor det diskuteres å innføre konkurranse mellom private og offentlige som for eksempel innenfor jernbanesektoren, kulturaktiviteter og eiendomsforvaltning i kommunene (Aspøy & Bakke, 2018, s. 2). Konkurransetsetting og bruk av private leverandører er aktuelle temaer i dag, særlig i politiske debatter. Vi leser fra tid til annen om skandaler rundt private leverandører, og dette gjør at debatten til stadighet blusser opp. Eksempler på dette er renovasjonskonkursen i Oslo, rettsaken mot Aleris Helse og ulike barnehagekonsern med milliardutbytte (Aspøy & Bakke, 2018, s. 2).

Det er ulike faktorer som diskuteres når konkurranseutsetting og privatisering er et tema. Effekten av at det er ulike aktører inne på et område, lønnsomheten, brukertilfredsheten, arbeidsmiljøet og særlig kvalitet på levering av de ulike tjenestene, er temaer som går igjen. Når det gjelder konkurranseutsetting og kvalitet argumenteres det ofte fra motstandere av konkurranseutsetting at målet om å

bruke minst mulig penger kan gå ut over kvaliteten. Aspøy og Bakke skriver at argumentene fra motstanderne ofte er som dette;

En offentlig leverandør med en sikker finansiering, og som ikke trenger å konkurrere, vil ha større mulighet til å fokusere på kvalitet fremfor pris. Det er da omvendt for en privat aktør som må konkurrere på pris; den lave prisen vil nødvendigvis gå ut over kvaliteten. (Aspøy & Bakke, 2018, s. 3).

I en undersøkelse fra 2014 som oppsummerer forskning om effektene av konkurranse og private leverandører i offentlig tjeneste, har forfatterne konkludert med at ”mange av forskerne synes kvalitet er vanskelig å måle, fordi det mangler en definisjon av hva kvalitet faktisk er” (Aspøy & Bakke, 2018, s. 4). Petersen et al. hevder for eksempel at definisjoner av kvalitet varierer, at typen kvalitet varierer mellom ulike tjenester, og at offentlige og private tilbydere kan definere kvalitet forskjellig (Petersen, Hjelm, Vrangbæk, & Larsen, 2014). Noen private barnehageeiere mener debatten om hvorvidt private eiere skal kunne ta ut utbytte av driften eller ikke er en avsporing. De mener det er kvaliteten på barnehagetilbudet som er det avgjørende (Jelstad & Skjong, 2017, s. 12). Spørsmålet er da – hva er god kvalitet i barnehagesektoren? Og oppfattes dette ulikt for de ansatte i private barnehager og offentlige barnehager?

Jeg synes dette området er faglig interessant, og også relevant sett ut fra et organisasjonsteoretisk perspektiv. Å avdekke ulikheter, men også likheter basert på eierformer kan være nyttig informasjon for både premissleverandører og brukere av ulike tjenester. På bakgrunn av dette vil jeg i denne masteroppgaven se på forholdet mellom de private og de offentlige barnehagene, med fokus på kvalitet i barnehagen. Jeg vil være opptatt av de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet i barnehagen, nærmere bestemt hva som er viktige kvalitetskriterier for en ansatt i en barnehage. Oppfattes god kvalitet ulikt for de ansatte i en offentlig barnehage kontra en privat barnehage? Den enkelte barnehagelærer har tradisjonelt hatt stor frihet i å forme barnehagens innhold. Dette gjelder også etter innføringen av rammeplan som styringsverktøy (Korsvold, 2005). Men vil eierformen til barnehagene spille inn på hva en barnehagelærer oppfatter som god kvalitet, eller vil ikke dette ha noen betydning?

Eiere av private barnehager er ikke en ensartet gruppe. Et skille blant de private barnehagene i Norge har ofte vært omtalt å være mellom de ideelle og de kommersielle, private barnehagene. I denne oppgaven vil jeg imidlertid ikke skille mellom kommersielle og ideelle barnehager. De ulike private barnehagene vil dermed kun omtales som ”private barnehager” i denne oppgaven. Når det gjelder de offentlige barnehagene, består disse av kommunale barnehager, samt barnehager med en annen eierform enn kommunal. Dette kan for eksempel være sykehusbarnehager, personalbarnehager og universitetsbarnehager. Jeg vil imidlertid kun ta med de kommunale barnehagene i denne masteravhandlingen.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Fokuset i oppgaven vil som nevnt være på de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet, og ikke en måling av hvorvidt kvaliteten i de barnehagene de arbeider i er god eller dårlig. På bakgrunn av dette har jeg valgt følgende problemstilling;

- *Har barnehagens eierform betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet?*

For å belyse dette har jeg 3 forskningsspørsmål jeg ønsker å finne svar på:

- På hvilken måte vil profesjonens mål være styrende for oppfattelsen av hva som er god kvalitet?
- På hvilken måte vil organisasjonens mål være styrende for oppfattelsen av hva som er god kvalitet?
- På hvilken måte kan New Public Management-trendene i offentlig sektor føre til at ansatte i offentlig og privat sektor har tilnærmet lik oppfattelse av hva som er god kvalitet?

1.2 Forventninger til funn (hypotese)

”En hypotese, fra gresk hypo, som betyr *under*, og thesis, som betyr *setning*, viser til noe som er antatt og foreløpig.. (..) Ved hjelp av hypoteser danner vi oss på forhånd et bilde av hva vi venter å finne gjennom en undersøkelse.” (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2016, s. 46). I følge Jacobsen kan en hypotese defineres som en påstand om hvordan et forhold faktisk er. Men det er fremdeles en

påstand, noe som må kunne underkastes en empirisk undersøkelse for å fastslå om det kan forkastes eller ikke (Jacobsen, 2015, s. 71).

I denne undersøkelsen hvor problemstillingen er om barnehagens eierform har betydning for de ansattes oppfattelse av god kvalitet, vil jeg ha følgende to hypoteser om hva som blir resultatet:

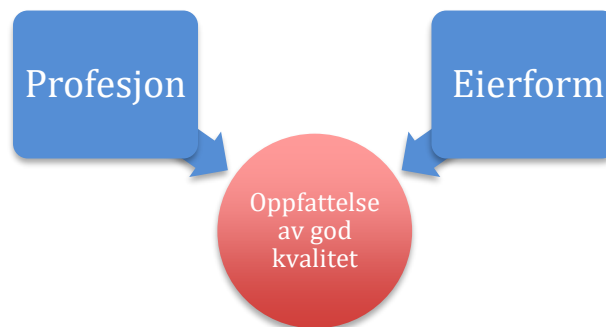
H_1 = Barnehagens eierform har betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet

H_0 = Barnehagens eierform har ingen betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet

Uavhengig av hvilke av disse hypotesene som blir bekreftet eller avkreftet mener jeg det vil være like interessant og betydningsfullt for både ansatte, brukere av barnehagene, myndigheter og de som utdanner barnehagelærere. Dersom det skulle vise seg at oppfattelsen av kvalitet er lik uavhengig av hvilken eierform barnehagen har, vil dette være en styrke for barnehagelæreren i barnehagesektoren. Dette vil styrke barnehagelæreren som fagperson og som en sentral aktør for barna i barnehagen, for foreldrene som ”kunder” av barnehagen og for samfunnet for øvrig som har en interesse av å forme barn til aktive samfunnsborgere. Videre vil et resultat som viser ulikhet kunne være interessant med tanke på årsaker og eventuelle virkninger av dette for brukerne av barnehagen. Det vil også være interessant for premissleverandørene innenfor barnehagesektoren, så som Kunnskapsdepartementet som fastsetter rammebetingelsene og kommunen som eier og tilsynsmyndighet. Jeg antar at begge funn også vil ha relevans fra et rent organisasjonsteoretisk perspektiv, da det er overførbart til andre yrkesgrupper og sektorer i arbeidslivet. Det er ikke bare i barnehagesektoren man utfører de samme oppgavene uavhengig av eierform, men også i andre tjenestområder som for eksempel sykehjem, renovasjon og barnevern som nevnt tidligere i innledningen. Funn fra forskning på andre yrkesgrupper kan tyde på at det er overførbart til andre sektorer, og dette vil jeg komme nærmere tilbake til i kapittel 5 hvor resultatene drøftes.

2 Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg redegjøre for teorier og forskning som har relevans for oppgavens problemstilling. Med utgangspunkt i barnehagelærernes oppfattelse av hva som er god kvalitet, er ”kvalitetsbegrepet” det jeg ønsker å starte teoridelen i denne oppgaven med. Jeg ønsker å drøfte ulike forståelser av begrepet som utgangspunkt for forskningsspørsmålene og spørsmålene i spørreundersøkelsen. Imidlertid er det ikke hvorvidt kvaliteten er god eller dårlig jeg vil undersøke, men hvordan barnehagelærerne oppfatter kvalitet ut fra eget perspektiv. Hva er det de mener er god kvalitet? Med dette som utgangspunkt vil også barnehagelærernes profesjonsidentitet være viktig å se på i denne delen av oppgaven. Vektlegger en barnehagelærer egen profesjon, kunnskap og kompetanse hvis det skulle oppstå en skvis mellom organisasjonens mål og det de har fått med seg gjennom sin profesjonsutdanning? New Public Management vil også være en del av denne teoridelen og da spesielt med fokus på konkurranse, fritt brukervalg og brukertilfredshet. Imidlertid vil det være kvalitetskategorien som er mitt utgangspunkt, og som vil være overordnet de andre forklaringsmodellene. Jeg vil ta utgangspunkt i modellen som er framstilt i figur 2-1 når jeg ser på ulike teorier.

Figur 2-1 Modell over oppgavens teorigrunnlag

Modellen viser at både profesjon og eierform kan påvirke det som er sentralt i denne studien, nemlig oppfattelse av god kvalitet.

2.1 Kvalitet – hva er det?

Kvalitet er et utfordrende begrep å skulle definere. Kvalitet er et ord de fleste forholder seg til, men antakelig ut fra ulike perspektiver og forutsetninger. Aasland et al. tar i sin forståelse av begrepet utgangspunkt i Wittgensteins

tenkning om etikk og estetikk og innfører et skille mellom *absolutt* og *relativ* kvalitet. De innfører også begrepet *kvalitetsklisjè* (Aasland, Eide, Grelland, Kristiansen, & Sævareid, 2011, s. 12). Grelland bruker en bok som eksempel. Dersom man skal vurdere kvaliteten på en bok, setter vi opp noen kvalitetskriterier; fint omslag i forhold til en standard, holdbar i forhold til en standard, lett å lese i forhold til en standard, etc. Disse kvalitetskriteriene utgjør en kvalitetsklisjè. Et slikt sett med kvalitetskriterier kan hjelpe oss med å vurdere en bok mer objektivt enn om alle skulle vurdere ut fra egne subjektive oppfatninger. Kvalitet målt opp mot en kvalitetsklisjè kalles relativ kvalitet. ”Relativ kvalitet forutsetter altså at kvaliteten kan bestemmes gjennom kriterier, indikatorer eller kravspesifikasjoner (...) [og d]erfor er kvalitetskriterier selve bærebjelken i et kvalitetssikringssystem.” (Aasland et al., 2011, s. 13). Et sted må vi imidlertid begynne for å sette kvalitetskriterier. Er det for eksempel et regelverk vi kan ta utgangspunkt i? Men et regelverk må også starte et sted. For å kunne sette opp kvalitetskriterier må vi forutsette at ”den som setter opp kvalitetskriteriene har evne til å vurdere kvalitet uten å vise til et allerede gitt sett av kriterier” (Aasland et al., 2011, s. 14). Den kvaliteten som vi ser uten å vise til kvalitetskriterier, kaller Aasland et al. for absolutt kvalitet. Det er ikke alle som kan vurdere kvalitet. Dette forutsetter kompetanse og kompetanseutvikling over tid. Aasland et al. viser til at dette kan gjelde teknisk kompetanse, men også kompetanse til å vurdere hva som er god undervisning eller god omsorg. Da er det kanskje nødvendig med kompetanse innen pedagogiske teorier eller psykologisk innsikt for å kunne vurdere kvalitet. ”Kvalitetssansen kan utvikles både på grunnlag av egen praksis og teoretisk kunnskap. Til kompetanseutvikling hører det også med å utvikle evnen til å skjelne og se kvalitet. Det er en evne man forventer av en høyt kompetent fagperson.” (Aasland et al., 2011, s. 15).

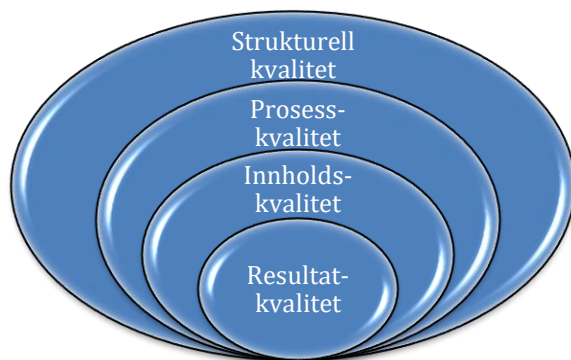
Aasland et al. setter imidlertid spørsmålsteget ved om et kvalitetssystem kan frata den enkelte et personlig ansvar for kvalitet. Det å vurdere kvalitet ut fra et gitt sett av kvalitetskriterier krever i seg selv ikke noen evne til å vurdere kvalitet. Du må kun klare å sammenligne produktet med det gitte sett av kvalitetskriterier.

Aasland et al. mener at man ved dette kan stille lavere krav til vedkommende som skal vurdere kvaliteten, og det kan også redusere sjansene for menneskelig svikt. Men, som Aasland et al. beskriver; ”når vi utformer en kvalitetsklisjè, skjer det

samtidig en stereotypisering av kvalitetsbegrepet.” (Aasland et al., 2011, s. 16). Dette kan føre til utfordringer spesielt med tanke på utforming av kvalitetsklisjeer rettet mot mennesker. Vurderingen av kvalitet vil dermed bli standardisert og helt lik fra gang til gang, uavhengig av situasjonen. Dette gjør begrepet kvalitet spesielt utfordrende når det er mennesker vi snakker om, og ikke en vurdering av kvalitet på biler, bøker og lignende. Mennesker er sammensatte individer og kan ikke standardiseres på samme måte som produksjon av en bil eller lignende kan. Dette gjør vurdering av kvalitet i arbeid med mennesker mer utfordrende enn ved andre områder.

2.2 Kvalitet i barnehagesektoren

I en dansk kunnskapsoppsummering av skandinavisk forskning om kvalitet i barnehager gjøres det et forsøk på å definere begrepet kvalitet i barnehager. De viser i utgangspunktet til at ”flere internasjonale forskere innenfor barnehagesektoren viser at kvalitet ikke kan forstås som et absolutt og allment begrep, men at nasjonale kontekster spiller en vesentlig rolle når det gjelder definisjonen av hva kvalitet er.” (Sommersel, Vestergaard, & Sjøgaard Larsen, 2013, s. 8). De henviser blant annet til at rammeplaner, kulturelle betingelser og verdier har stor betydning for hva begrepet kvalitet i barnehagen skal inneholde. Til tross for dette mener Sommersel et al. at det finnes flere overordnede kategorier av kvalitet som går igjen på tvers av landegrensene. Basert på studiene som blir presentert i nevnte kunnskapsoppsummering, tar Sommersel et al. utgangspunkt i fire typer av kvalitet; strukturell kvalitet, prosesskvalitet, innholdskvalitet og resultatkvalitet. De mener at dette skillet på forskjellige typer kvalitet er et uttrykk for at rammene for barn i barnehage utgjøres av flere nivåer, hovedsakelig struktur og prosess. (Sommersel et al., 2013, s. 8,9). Dette betegner de ved at den ytre rammen beskriver de strukturelle forhold som indirekte påvirker barnets utvikling, læring og trivsel som vist i figur 2-2 (Sommersel et al., 2013, s. 9).

Figur 2-2 Modell over kvalitetstyper (Sommersel et.al., 2013, s.9)

Strukturell kvalitet - beskrives som normering og bemanning, barnehagepersonalets kvalifikasjoner og utdanning, arbeidsforhold, fasiliteter og ressurser i barnehagen. Strukturelle elementer ved kvalitet er ofte styrt av ting utenfor, som for eksempel økonomi og politikk (Sommersel et al., 2013, s. 9).

Prosesskvalitet – beskrives som en interaksjon mellom barn og voksen, barna imellom og mellom foreldre og barnehagen. Prosesskvalitet beskrives også som barnehageledelse, de ansattes pedagogiske kompetanse i praksis og læringsmuligheter i barnehagen (Sommersel et al., 2013, s. 9,10).

Innholdskvalitet betegner barnehagens ”indre kvalitet” som for eksempel i hvilken grad barnehagen lever opp til rammeplanens krav. Begrepet dekker også dersom barnehagen har en særegen profil eller også pedagogisk kvalitet (Sommersel et al., 2013, s. 10).

Resultatkvalitet betegner effektene eller virkningene av barnehage, som for eksempel faglig eller sosialt utbytte for det enkelte barn. Det kan også henvise til det samfunnsnyttige i at barna er i barnehagen, mens foreldrene er i jobb, og således gjør en samfunnsnytte. Sommersel et al. viser til at resultatkvalitet dermed kan sees både på individnivå, institusjonsnivå og samfunnsnivå (Sommersel et al., 2013, s. 10).

2.3 Profesjon og organisasjon

Molander og Terum beskriver profesjoner som ”.. en type yrker som utfører tjenester basert på teoretisk kunnskap ervervet gjennom en spesialisert utdanning.”(Molander & Terum, 2008, s. 13).

Vil en barnehagelærer være lojal mot organisasjonens krav dersom det skulle oppstå en skvis mellom organisasjonens mål, og det de har fått med seg gjennom sin profesjonsutdanning? Hvis en barnehagelærer kommer i skvis mellom faglighet og lønnsomhet, hva får da forrang? Vil profesjonen eller organisasjonens mål være styrende for hvordan de oppfatter god kvalitet? I henhold til barnehagelovens krav til tilstrekkelig pedagogisk bemanning i en barnehage skal det være et visst antall barnehagelærere i forhold til antall barn (Barnehageloven, 2005). Det er gitt adgang til dispensasjon fra utdanningskravet, men da kun for en kortere periode og kun unntaksvis. Barnehagelærere er således en gruppe som har ”enerett” på stillingene som pedagogisk personell. Mastekaasa beskriver dette som et profesjonsarbeidsmarked. ”Det ekstreme tilfellet av dette har man når det er lovbestemt at en person må ha en bestemt utdanning for å ha en gitt jobb. En slik enerett til visse jobber har da også til dels vært betraktet som et definatorisk kjennetegn ved en profesjon” (Mastekaasa, 2008, s. 103). Mastekaasa skriver videre om profesjonell organisering. Han mener at ”i tillegg til det maktpotensiale som ligger i yrkesspesifikk kunnskap, vil yrker eller profesjoner også oppnå makt gjennom organisatorisk styrke”(Mastekaasa, 2008, s. 109). Han viser blant annet til graden av samhold blant profesjonsmedlemmene. ”Et forhold som generelt bidrar til samhold er *likhet* – i bakgrunn, holdninger og personlige egenskaper.”(Freidson, 2001, s. 101-102). Mastekaasa mener likhet fremmes gjennom at de som velger et bestemt type studie, kan ha lignende personlige egenskaper, men også videre gjennom studietid og senere i arbeidslivet. Mastekaasa mener at dette, sammenlignet med andre type studier som ikke er så tett på hverandre gjennom hele studieløpet, skaper profesjonsinterne sosiale nettverk. Dette kan ha betydning blant annet for rekruttering til jobber. Spørsmålet i denne sammenheng blir da hvorvidt barnehagelærerne som profesjon har makt og samhold til å holde faglig fokus dersom det skulle oppstå en skvis mellom faglighet og lønnsomhet.

2.4 New Public Management

Tradisjonelt sett er politiske og administrative systemer i vestlige demokratier ofte basert på et komplekst sett med normer og verdier. Disse modellene gir anledning til ulike avveininger og prioriteringer innenfor samme organisasjon. Siden 1980-årene har imidlertid disse komplekse tjenestemodellene blitt utfordret av New Public Management (NPM) i mange land. NPM tilbyr enklere strukturer til komplekse systemer (Christensen & Lægreid, 2007, s. 17). De fleste NPM-reformer har hatt samme mål; å forbedre effektiviteten i offentlig sektor, forbedre responsen overfor brukere, redusere offentlige utgifter og forbedre lederansvaret (Wright, 1994). Midlene for å nå disse målene var en lang rekke med reformer knyttet til strukturelle omorganiseringer, sterke vertikale og horisontale spesialiseringer av administrasjonen, konkurransedyktige tilbud og fokus på kundenes ønsker. I tillegg førte NPM til kulturelle forandringer i det offentlige apparatet med tanke på større fokus på brukervennlighet og markedsorientering (Christensen & Lægreid, 2007, s. 17). Ett av prinsippene i NPM som trekkes frem er som Boston beskriver ”a preferanse for private over public ownership, and hence support for privatization and corporatization, and the use of independent rather than public organizations” (Boston, 2010, s. 21).

2.5 New Public Management og konkurranse mellom offentlige og private tjenesteytere

I norsk offentlig forvaltning møter offentlige tjenestetilbydere konkurranse fra private på flere områder, som f.eks. innenfor helse og utdanning (Vanebo, Busch, Klaudi Klausen, & Johnsen, 2011). Av 5788 barnehager i 2018 var 53 % av disse eid av private (Statistisk sentralbyrå, 2019). Mye av rammene rundt barnehagene er lovbestemt, slik som pedagognorm og maksimalpris for foreldrebetaling. Så hvordan fremstår konkurransen mellom de private og offentlige barnehagene? Det er tilnærmet full barnehagedekning i de fleste kommuner i Norge, og i noen områder har dette ført til for mange barnehageplasser. Kommunen kan ikke nekte private utbyggere å etablere seg, og frem til lovendring i 2011 var også de private barnehagene berettiget offentlig tilskudd til drift uavhengig av behovet for barnehageplasser i kommunen (Utdanningsdirektoratet, 2018). Foreldre står fritt

til å velge en privat barnehage, og et flertall barnehagestyrere opplever at det er full dekning i deres område og at de må konkurrere om barn (Børhaug & Lotsberg, 2012). Børhaug og Lotsberg har undersøkt virkningene av konkurranse mellom offentlige og private tilbydere i barnehagesektoren og spør seg ”hvilke institusjonelle standarder som rammer inn og regulerer den formen for konkurranse som utvikles i barnehagesektoren” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 28). Børhaug og Lotsberg mener det er vanskelig å konkurrere på pris, fordi staten har regulert denne så lavt at konkurranse her blir vanskelig. De mener imidlertid at kvalitet kan være et område hvor konkurransen kan utfordres, og da spesielt med fokus på innhold og organisering av barnehagen (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 28). Børhaug og Lotsberg stiller spørsmålet om hvor langt private eiere har anledning til å gå i å profilere seg som annerledes i møte med brukerne av barnehagen når det gjelder kvalitet (2012, s.29). De hevder at det er så vel økonomisk motivasjon som muligheten til å fremme barnehagens idealer som kan være en motivasjon til konkurranse. ”Dersom konkurransesituasjonen rammes inn av institusjonell logikk hentet fra markedstenkning, vil det innebære stor frihet til å konkurrere på bedre eller annerledes kvalitet, uttrykt ved innhold og/eller organiseringen av tilbudet. Vi vil argumentere for New Public Management (NPM) som en reformidé om at denne friheten skal være stor.” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 29).

Børhaug og Lotsberg viser til at flere institusjonelle logikker har vært trukket inn i konkurransesituasjonen på barnehagefeltet. De viser blant annet til New Public Management (NPM) som de mener er en ”sammensatt gruppe ideer om hvordan offentlig sektor kan effektiviseres” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 33). Klausen peker på at NPM-tenkningen kan settes opp i to ulike søyler (Klausen, 2005). Den ene søylen har fokus på ledelse, og den andre har fokus på økonomi. Under økonomi vektlegges markedsprinsipper for offentlig sektor og konkurranse mellom offentlig og privat sektor. Da pekes det spesielt på konkurranse i form av fritt brukervalg. Dette mener Børhaug og Lotsberg gir misfornøyde brukere en mulighet til å trekke seg (exit), noe de ikke har i et system uten konkurranse. De mener videre at fritt brukervalg begrunnes i choice-teori. Denne teorien fremmer offentlig ansatte som rasjonelle aktører som vil maksimere ressurser og makt. Når de ikke konkurrerer, vil de derfor være ineffektive, og når de konkurrerer, vil de

av samme grunn bli mer effektive (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 34). ”I NPM-sammenheng er det et viktig poeng at frihet til å konkurrere er frihet til å utvikle en bedre organisasjon” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 35). Børhaug og Lotsberg mener også det er viktig å utvikle et innhold i tilbudet som brukerne vil ha.

Børhaug og Lotsberg sin undersøkelse viser at det er rom for konkurranse, men at det er sterke institusjonelle standarder som setter grenser for hvor annerledes de private barnehagene kan være. Den konkurransen på kvalitet som skjer, er innenfor nokså trange institusjonelle standarder. De finner lite av alternative tilbud og organisering slik NPM-tradisjonen foreskriver. Det de finner, er at de private barnehagene avviker fra de offentlige på noen områder som egner seg å legge vekt på overfor brukergruppene, i hovedsak foreldrene. De trekker frem eksempelet med profilering på friluftsliv eller andre spesialiseringer. Dette betegner Børhaug og Lotsberg som ”foreldrefrieri”. De mener at de private barnehagene i større grad enn de offentlige profilerer seg på synlige faktorer som foreldrene kan oppfatte. Børhaug og Lotsberg konkluderer med at ”I et nyinstitusjonelt perspektiv faller analysen sammen med en tolkning av en sterk, sektorvid felles institusjonalisert standard av hva god barnehagedrift er, supplert av en institusjonalisert standard om at konkurranse avgrenses til nokså forsiktig profilering som ikke utfordrer kvalitetsstandarder.” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 44).

2.6 Påvirkes brukertilfredsheten av ulike typer eierformer?

”Er private velferdstjenester bedre enn de som tilbys av den offentlige sektoren?” Dette spørsmålet stiller Lindén, Fladmoe og Christensen i en artikkel hvor de har undersøkt brukertilfredsheten til brukere av ulike tjenester innenfor barnehage, skole og sykehjem med fokus på hvorvidt tjenesteleverandør er offentlig eller privat (Lindén, Fladmoe, & Christensen, 2017). De mener brukertilfredshet er et viktig tema, da det kan påvirke hvorvidt innbyggerne støtter landets sosialpolitikk, og dermed kan ha betydning for velferdsstatens legitimitet. De viser til at det har vært en tradisjon for kun å undersøke fortjeneste og lite om hvordan ulike tjenesteleverandører påvirker kvalitet og brukertilfredshet (Lindén et al., 2017, s. 262). Forfatterne er opptatt av aktivt medborgerskap og mener at muligheten og makten til å velge kan generere høyere brukertilfredshet gjennom minst to

mekanismer: forbedret kvalitet og myndiggjørelse (empowerment). Den første mekanismen mener de henger tett sammen med ideen om at et velfungerende marked der brukerne kan velge fritt mellom ulike tjenesteleverandører, vil føre til høyere tilfredshet (Lindén et al., 2017, s. 263). Le Grand mener at konkurransen mellom offentlige og private leverandører kan resultere i effektivitet og en lydhørhet for brukerne; ”Skoler vil være mer følsomme for foreldre, i frykt for at de ellers vil ta barnet sitt bort - eller ikke søke i utgangspunktet - og skolebudsjettet vil lide. Og de vil også ha et incitament til å være mer effektive” (Le Grand, 1997, s. 159).

Den andre mekanismen, myndiggjørelse (empowerment), mener Lindén et al. hviler på psykologisk forskning som viser at valg er positivt relatert til tilfredshet. ”Ved å introdusere muligheten for å velge ut og velge en annen leverandør, kan brukerne føle seg bemyndiget som aktive borgere, en følelse som i seg selv kan føre til økt tilfredsstillelse, uavhengig av faktisk forbedring av tjenesten.” (egen oversettelse) (Lindén et al., 2017, s. 264).

Lindén, Fladmoe og Christensen bygger sine funn på to store undersøkelser; Innbyggerundersøkelsen fra DIFI i 2011, 2013 og 2015 og en undersøkelse om sosial kapital og velferdsposisjoner (SuppA) utført av Institute for Social Research (ISF) i 2014 og 2015.

Lindén et al uttaler at:

One of the core ideas behind offering users alternative suppliers of welfare services is to improve service quality. The argument is that quasi-markets combined with user choice empower citizens, increase participation, adapt services to the individuals actually using them, and improve service delivery. (Lindén et al., 2017, s. 277).

Med dette som utgangspunkt i sine konklusjoner ser ikke forfatterne at brukerne favoriserer private fremfor offentlige leverandører når det gjelder barnehage, skole og sykehjem sett under ett. Imidlertid er det noen små skiller mellom disse tre tjenestestedene. Funnene viser en svak tendens for brukere av profitt-barnehager og private (ideelle) grunnskoler å være noe mer fornøyd enn brukere av offentlige tilbydere, men det var ingen forskjell når det kom til sykehjem. Lindén et al. mener disse resultatene må tolkes på bakgrunn av at folk generelt er

fornøyd med nivået på norske velferdstjenester. For eksempel, i SuppA-undersøkelsen, er tilfredshetsnivåene for de forskjellige tjenestene og leverandørene som er undersøkt her, alle nær 4 på en 5-punkts skala.

Sammenlignet med skole og sykehjem må barnehager vurderes med et noe annet blikk. Private leverandører er utbredt, og forskerne mener at det er lite regulering av feltet, med unntak av noen minimumskrav til ansatte. Det er videre ikke alle steder i landet at foreldre reelt har et valg mellom private og offentlige, fordi tilbudet kan variere fra kommune til kommune. Forskerne er tilbakeholdne med å konkludere med om det er ulikheter i brukertilfredsheten siden ulikhetene i funnene var svært små. De mener imidlertid at de små forskjellene kan forklares i ulikheter i kvalitet. De viser til at selv om reelle valg er begrenset i denne sektoren, kan de observerte forskjellene være effekten av quasi-marked hvor ulike leverandører har incentiver til å forbedre kvaliteten (Le Grand, 1997). Forfatterne konkluderer forsiktig med at brukere av profitt-barnehager er noe mer fornøyd enn brukere av offentlige og ideelle barnehager, men at denne forskjellen er svært liten. Dette er også i tråd med tidligere studier, som vist til under punkt 2.5 i denne avhandlingen (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 31).

2.7 Public service motivation (PSM)

I en studie av Andersen, Pallesen og Holm Pedersen blir det forsket på hvorvidt eierskap har betydning for "public service motivation" (PSM) blant fysioterapeuter i Danmark (Andersen, Pallesen, & Holm Pedersen, 2011). Denne studien opplever jeg som svært relevant og interessant for mine funn i denne avhandlingen. Jeg vil komme nærmere tilbake til denne studien i drøftingskapittelet, men for å forstå hva PSM er beskriver blant annet Perry og Hondeghem PSM som en interesse for å betjene offentligheten (J.L Perry & Hondeghem, 2008, s. 3). I utviklingen av PSM-konseptet ble det tatt utgangspunkt i at alle tjenestemenn hadde motiver som tok utgangspunkt i hva offentlige institusjoner og organisasjoner faktisk utførte av arbeid (James L. Perry & Wise, 1990, s. 368). Vandenabeele beskriver PSM som "the beliefs, values and attitudes that go beyond self-interest and organizational interest, that concern the interest of a larger political entity and that motivate individuals to act accordingly whenever appropriate" (Vandenabeele, 2007, s. 549). Andersen, Pallesen og Holm Pedersen

oppsummerer at de ulike definisjonene av PSM legger mer vekt på å gjøre noe godt for andre enn å nødvendigvis knytte PSM til den formelle organisatoriske tilknytningen (Andersen et al., 2011, s. 11).

Andersen et al. beskriver i sin artikkel hvordan Perry i 1996 identifiserte fire forskjellige dimensjoner av PSM: tiltrekning til offentlig politikk, engasjement for allmenn interesse, medfølelse og selvoppgivelse (Andersen et al., 2011, s. 12). Begrepet kundeorientering er senere lagt til som dimensjon (Vandenabeele, 2008, s. 145). Andersen et al. mener imidlertid at begrepet "kunder" ofte ikke gir mening i offentlige tjenester som for eksempel i barnehager. Her er barna de direkte brukerne, men de egentlige kundene er foreldrene eller samfunnet generelt (Andersen et al., 2011, s. 14).

3 Metode

3.1 Forskningsdesign

Hensikten med denne avhandlingen er å undersøke om de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet, blir påvirket av hvilken eierform barnehagen de arbeider i, har. Satt på spissen; trumfer profesjonsutdanning som barnehagelærer oppfattelsen av god kvalitet - eller er det eierform som ”vinner” oppfattelsen av god kvalitet? For å si noe om dette må vi gå metodisk til verks. Johannessen et al. beskriver det slik:

Samfunnsvitenskapene har til hensikt å bidra med kunnskap om hvordan virkeligheten både i den store og den lille verden ser ut, og vi må gå metodisk til verks. Å bruke en metode, av det greske methodos, betyr å følge en bestemt vei mot et mål. Samfunnsvitenskapelig metode dreier seg om hvordan vi skal gå fram for å få informasjon om den sosiale virkeligheten, og ikke minst hvordan denne informasjonen skal analyseres, og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser. Det dreier seg om å samle inn, analysere og tolke data, og dette er en sentral del av empirisk forskning. (Johannessen et al., 2016, s. 25)

Valg av metode og forskningsdesign er avgjørende for at masteroppgavens problemstilling skal kunne besvares best mulig. Med forskningsdesign menes skissen til hvordan undersøkelsen er utformet (Ringdal, 2013). I denne avhandlingen undersøker jeg om eierformen i barnehagen påvirker oppfattelsen av god kvalitet for de ansatte. Jacobsen uttrykker at ingen metode er den eneste riktige eller utelukker den andre (Jacobsen, 2015). For å finne svar på min problemstilling var utfordringen å finne en metode som kunne gi meg gode svar. Hellevik peker på at forskere gjerne har hatt en forkjærlighet for enten kvalitativ eller kvantitativ undersøkelse, men han sier også at det utover 2000-tallet ble mer vanlig å veksle mellom metodene for å styrke undersøkelsen (Hellevik, 2002, s. 111). På bakgrunn av min problemstilling har jeg derfor valgt å gjennomføre både en kvalitativ og en kvantitativ undersøkelse, eller mixed methods.

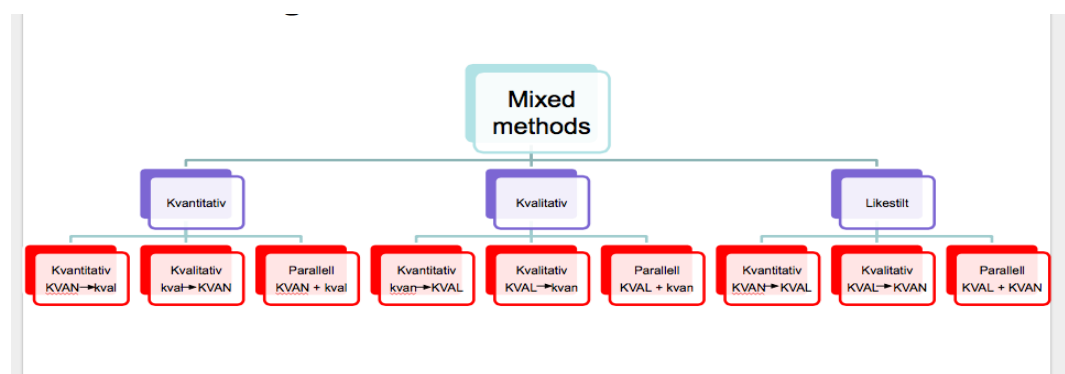
Johnson, Onwuegbuzie og Turner definerer mixed methods på denne måten;

Mixed methods research is the type of research in which a researcher or team of researchers combines elements of qualitative and quantitative research approaches (e.g., use of qualitative and quantitative viewpoints, data collection, analysis,

inference techniques) for the broad purposes of breadth and depth of understanding and corroboration (Johnson, Onwuegbuzie, & Turner, 2007, s. 112-133).

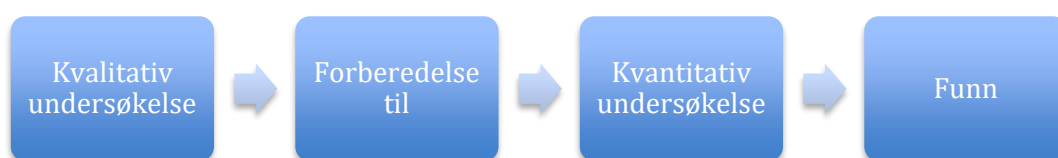
Mixed methods handler altså om å kombinere kvalitativ og kvantitativ metode. Det kan være mange grunner for å gjennomføre en undersøkelse med mixed methods, men en av mine hovedgrunner var nettopp å styrke funnene i undersøkelsen. Det er flere ulike måter å samle inn kvantitative data på. Jeg ønsket å benytte meg av spørreskjema. Ved kun å benytte kvantitativ metode ville det bli utfordrende å utforme presise og relevante spørsmål i en spørreundersøkelse når jeg sitter så langt fra praksisfeltet som jeg gjør, samt at det er lite forskning å lene seg på. Jeg fant dermed tidlig ut at det ville være nyttig å ha gjennomført intervjuer med de som sitter midt i praksisfeltet først, for å få et bedre grunnlag for å utarbeide en god spørreundersøkelse. Barnehagelærere som har barnehagen som sin arbeidshverdag ville kunne gi meg innspill på hvilke dilemmaer de faktisk sitter med når det gjelder oppfattelsen av god kvalitet. Jeg vurderte at dette ble løst best ved å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse i form av fokusgruppeintervjuer, før jeg gjennomførte en kvantitativ undersøkelse i form av en spørreundersøkelse. Ved å utforske barnehagelæreres ulike dilemmaer knyttet til kvalitet før utforming av et spørreskjema, ville spørsmålene ha mer tyngde, både faglig og metodisk. Eventuelle svakheter ved metodene kunne dermed utjevnes ved hjelp av begge metoders styrker (Bryman, 2016, s. 635).

Bryman beskriver ulike modeller innen mixed methods hvor tyngden på de ulike metodene vektet ulikt. Er det kvantitativ eller kvalitativ metode som tillegges mest vekt, eller er begge metoder vektet likt? Dette illustreres i figur 3-1 nedenfor (Bryman, 2016, s. 638).

Figur 3-1 Mixed methods (Bryman, 2016, s. 638)

I min undersøkelse vil den kvalitative delen være en ledetråd inn i hoveddelen kvantitativ undersøkelse, og utvalget der har vært lite. Den kvalitative undersøkelsens hensikt var å hente ut dilemmaer til å utforme et spørreskjema. En slik metode beskrives som en "exploratory sequential design" eller oversatt til norsk; "utforskende sekvensiell design" (Cresswell & Plano Clark, 2011). Dette kjennetegnes av undersøkelser hvor forskeren vil generere hypoteser som kan testes via kvalitative undersøkelser eller hvor forskeren vil ha funn til bruk i spørreundersøkelser. Bryman illustrerer dette som vist i figur 3-2 (Bryman, 2016, s. 639) (egen oversettelse):

Figur 3-2 Utforskende sekvensiell design (Bryman, 2016, s. 639)

Jeg vil i de neste avsnittene beskrive hvordan jeg metodisk har gått fram for å løse min problemstilling. Jeg vil først beskrive den kvalitative delen av undersøkelsen, deretter den kvantitative delen av undersøkelsen.

3.2 Kvalitativ del av undersøkelsen

3.2.1 Innsamlingsmetode

For å få relevant og tilstrekkelig empiri til å utarbeide et godt spørreskjema gjennomførte jeg et gruppeintervju med barnehagelærere fra en kommunal barnehage, og fikk tilgang til et transkribert gruppeintervju i en privat barnehage. Begge intervjuene har tatt utgangspunkt i den samme intervjuguiden. Det ble benyttet fokusgruppeintervju med 6 barnehagelærere i hver gruppe, og samtalen ble tatt opp med diktafon. Hensikten med intervjuene var å hente ut dilemmaer om kvalitet til utforming av spørreskjema.

3.2.2 Intervju

Johannesen et al. uttaler følgende om intervju;

Intervjuer egner seg når forskeren har behov for å gi informantene større frihet til å uttrykke seg enn det et strukturert spørreskjema tillater. Menneskers erfaringer og oppfatninger kommer best fram når informanten kan være med å bestemme hva som tas opp i intervjuet. (Johannessen et al., 2016, s. 145).

Jeg tenker at intervjuer er en god måte å få hjelp til å finne ulike dilemmaer knyttet til kvalitet. Intervjuer kan gjennomføres en-til-en, eller i form av gruppesamtaler. I en gruppesamtale er det viktig at gruppen er godt sammensatt, gjerne av mennesker med noen fellestrekk. I dette tilfellet er det barnehagelærere. Johannessen et al. hevder at gruppesamtaler egner seg godt når forskeren vil se mer av ulike synspunkter, holdninger og erfaringer istedenfor veldig detaljert informasjon fra enkeltpersoner. ”Gruppesamtaler er også egnet for å studere informantenes felles forståelse av hverdagslivet, og ulike gruppers hverdagspråk og kultur og når vi ønsker å generere ideer mellom deltakere som diskuterer ulike vinklinger på et tema” (Johannessen et al., 2016, s. 147). På bakgrunn av dette vurderte jeg at gruppesamtale var en godt egnet metode for det jeg ønsket å finne ut av.

Intervjuet kan være mer eller mindre planlagt på forhånd. Johannesen et al. beskriver en linje fra et helt ustrukturert intervju til et strukturert intervju med faste svaralternativer (Johannessen et al., 2016, s. 147). Jeg valgte å ta utgangspunkt i et semistrukturert intervju med en planlagt intervjuguide, men hvor spørsmål, temaer og rekkefølge kunne variere (se vedlegg 1).

3.2.3 Utvalg

Jeg har valgt å ha barnehagelærere som informanter i intervjuene. Utdanningen som barnehagelærer er treårig og fører frem til en bachelorgrad. Barnehagelærere arbeider primært i barnehager og har i stor grad ansvaret for det pedagogiske arbeidet. Utdanningen het tidligere førskolelærer, men yrkestittelen ble endret til barnehagelærer i 2013 (www.dmmh.no, 2019). Bakgrunnen for å velge barnehagelærere er at dette er en sammenlignbar gruppe på tvers av de ulike barnehagene de jobber i. De har alle den samme formelle utdanningen, og det er således et likt sammenligningsgrunnlag når analysene skal gjennomføres.

Assistenter/fagarbeidere er en gruppe med stor variasjon i formell og uformell utdanning, og det kan være vanskelig å vite om det er fagutdanningen eller erfaringen som styrer svarene. Videre ønsket jeg ikke å spørre styrere da disse også kan ha en variabel utdanning, samt at det kan være flere eiere i styrergruppen.

I den kvalitative delen av undersøkelsen intervjuet jeg barnehagelærere i en kommunal barnehage, og fikk tilgang til et transkribert gruppeintervju i en privat barnehage. Disse to barnehagene var tilfeldig utvalgt, men det var bevisst at det var en privat og en offentlig for å få informasjon fra begge eierformene.

3.2.4 Koding av intervju

Informantene ga i intervjuene uttrykk for ulike oppfatninger de hadde av kvalitet. De uttrykkene og oppfatningene som lignet på hverandre, ble kodet og samlet i bolker (Creswell, 2014; Nilssen, 2012). Det ble etterhvert synlig hva som var gjennomgangstema for de ulike bolkene, og jeg opprettet da fire ulike kategorier; *relasjon, struktur, fag og synlighet*. Kategoriene var et samlebegrep på de ulike kodene og bolkene som uttrykkene ble samlet under (Creswell, 2014; Nilssen, 2012). I kategorien *relasjon* handlet det i stor grad om utsagn knyttet til de ansattes ønsker om å jobbe med barn, at ansatte var engasjerte og motiverte for å jobbe i barnehagen, og at det var en god relasjon både mellom de ansatte og mellom de ansatte og barna. I kategorien *struktur* handlet det primært om uttalelser som handlet om ryddighet i barnehagen, både når det gjaldt det fysiske miljøet og ulike rutiner. Under kategorien *fag* framkom det utsagn som: ”*som pedagog har man mange andre ting man kan tilby enn det som står i en ukeplan eller månedsplan*” eller utsagn som handlet om at fagkunnskap var viktig og at rammeplanen var viktig å trekke inn i barnehagehverdagen. *Synlighet* handlet i stor grad om ulik profilering av barnehagehagen og hvordan man ”viser frem” barnehagen for foreldre og andre rundt barnehagen.

3.3 Kvantitativ del av undersøkelsen

3.3.1 Innsamlingsmetode

Det er flere ulike måter å samle inn kvantitative data på. Jeg har benyttet meg av spørreskjema, som også betegnes som en survey. Det kan være flere grunner til å bruke spørreskjema; faste spørsmål og svaralternativer er en form for standardisering hvor man kan se på likheter og variasjoner i måten respondenter svarer på, og man kan samle inn data fra mange individer på forholdsvis kort tid (Johannessen et al., 2016, s. 261). En av utfordringene sammenlignet med intervju eller observasjon er at alt må gjøres klart på forhånd, og i et prosjekt har man som oftest lite kunnskap om tema før man går ut. Man kan heller ikke ta med ”alt” man ønsker å spørre om (Johannessen et al., 2016, s. 262). Min problemstilling handler om oppfattelse av god kvalitet og ikke å måle hvorvidt kvaliteten i respondentens barnehage er god eller dårlig. Med dette som utgangspunkt må jeg undersøke hva folk oppfatter som god kvalitet. Men hvordan skal jeg finne ut av det uten å gjette meg til hva barnehagelærerne erfarer i løpet av sin arbeidshverdag? Det var nettopp for å finne ulike dilemmaer at jeg trengte hjelp fra barnehagelærere i feltet til å gi meg eksempler fra praksishverdagen. Jeg trengte hjelp til å finne gode dilemmaer som kunne benyttes i spørreundersøkelsen. Begrunnelsen for å benytte nettopp *dilemmaer* i spørreundersøkelsen vil jeg komme tilbake til under punkt 3.3.2.

3.3.2 Spørreskjema

Spørreundersøkelsen ble gjennomført med webverktøyet SurveyXact. Et spørreskjema kan være meget strukturert, et såkalt prekodet spørreskjema. Eller det kan være åpne spørsmål der respondenten selv velger hva hun eller han vil skrive. Det kan også være en kombinasjon av disse, såkalte semistrukturerte spørreskjema (Johannessen et al., 2016, s. 263). Jeg ønsket i utgangspunktet ikke å ha åpne spørsmål da det kunne by på utfordringer knyttet til tema kvalitet. Som Johannesen et al. uttrykker det ”det er ikke uvanlig å få klisjèpregede svar” og ”Åpne spørsmål representerer også et generaliseringsproblem” (Johannessen et al., 2016, s. 264). Det krever stor kompetanse å analysere åpne spørsmål, og i tillegg er det krevende å formulere spørsmål som virkelig er åpne (Malterud, 2011).

Spørreundersøkelsen besto av 2 deler. Første del startet med generelle spørsmål om alder, kjønn og utdanning, antall barn i barnehagen og barnehagens profil. I de sistnevnte kategoriene har jeg tatt utgangspunkt i oppstillingen fra barnehagefakta.no. På spørsmål om profil på barnehagen valgte jeg å ta bort valget samiske barnehager da dette kun er 1 barnehage i utvalget av fylker i min undersøkelse. Videre ble respondenten bedt om å svare på hvilken eierform deres barnehage har, altså om den er kommunal, privat (med ”kommersiell” eier), privat (med ”ideell” eier) eller en annen eierform, så som sykehusbarnehage, personalbarnehage etc. Jeg tar her utgangspunkt i at respondenten er kjent med barnehagens eierform og hvilken profil barnehagen har.

Med utgangspunkt i de allerede gjennomførte intervjuene benyttet jeg svarene derfra for å bygge spørreundersøkelsens del 2. Etter at intervjuene ble transkribert, ble de som nevnt under avsnitt 3.2.4 kodet inn i fire ulike kategorier; relasjon, struktur, fag og synlighet. De fleste av dilemmaene ble bygget opp med å sette de ulike kategoriene opp mot hverandre, så som relasjon vs. fag. Resultatet av dette ble som vist i tabell 3-1 nedenfor.

Tabell 3-1 Dilemmaer etter kategorier

Nr.	Dilemmaer	Kategori
1	<i>Vi bør sette inn vikar ved ethvert fravær av fast personale</i> <i>Vi bør vurdere behov for vikar i hver enkelt situasjon</i>	Struktur Relasjon/ struktur
2	<i>Jeg vil heller ha en kollega jeg kjenner og vet er dyktig med dispensasjon fra utdanningskravet, enn en nyutdannet barnehagelærer</i> <i>Jeg vil ha en kollega som er formelt utdannet barnehagelærer</i>	Relasjon Fag
3	<i>Jeg ønsker færre barn på min avdeling for å kunne ha bedre kontakt med det enkelte barn</i> <i>Jeg ønsker et tilstrekkelig antall barn på min avdeling slik at vi kan ha flere pedagoger pr barnegruppe</i>	Relasjon Fag
4	<i>Det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at foreldrene vet hva vi gjør</i> <i>Det er viktig for meg at det er barna som bestemmer dagsplanen</i>	Synlighet Fag
5	<i>Jeg mener det er viktigere at den voksne i barnehagen er motivert og passer for jobben, enn at du er utdannet pedagog</i> <i>Jeg mener det er viktig at vi har tilstrekkelig med pedagoger i barnehagen</i>	Relasjon Fag

6	<i>Jeg mener at en barnehage med mye frilek er et tegn på god kvalitet</i> <i>Det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at vi sikrer at vi er i tråd med rammeplanen</i>	Fag Struktur /fag
7	<i>Jeg mener det er bra at ufaglærte og assistenter får ansvar og får prøve seg i utfordrende situasjoner med barna</i> <i>Jeg mener det er viktig at alle utfordrende situasjoner blir håndtert av personer med barnehagelærerutdanning</i>	Relasjon Fag
8	<i>Jeg mener at foreldrenes ønsker for det pedagogiske opplegget jeg lager for barna er viktigst</i> <i>Jeg mener at mine egne pedagogiske vurderinger for opplegget jeg lager for barnet er viktigst</i>	Synlighet Fag
9	<i>Jeg mener at kvalitet i barnehagen i stor grad kan la seg måle</i> <i>Jeg mener at kvalitet i barnehagen er vanskelig å måle</i>	Uten kategori
10	<i>Jeg mener det er viktig at pedagogene er tilstede så mye som mulig på arbeidsplassen</i> <i>Jeg mener det er viktig å prioritere å sende ansatte på kurs/etterutdanning for å holde seg faglig oppdatert</i>	Relasjon Fag
11	<i>Jeg mener det er viktig å bruke noe av dagen på å ha struktur og system i barnehagen</i> <i>Jeg mener det er viktig å bruke så mye som mulig av min tid i barnehagen på barna</i>	Struktur Relasjon
12	<i>Noen ganger er det viktig at hensynet til barna går foran planlagte aktiviteter relatert til vår faglige profil</i> <i>Det er viktig at vi til enhver tid leverer ut fra vår faglige profil</i>	Relasjon Synlighet
13	<i>Jeg mener det er viktig at vi har fokus på at barna skal bli sosialt kompetente før skolestart</i> <i>Jeg mener det er viktig at vi har fokus på at barna blir faglig sterke før skolestart</i>	Relasjon Synlighet

Tanken bak å sette ulike påstander opp mot hverandre som dilemmaer var å ”tvinge” respondentene til å ta et valg. Dette ønsket jeg for å unngå selvfølgeligheter og edle svar når det gjelder kvalitet. Kvalitet er et utfordrende begrep å definere. Kvalitet er et ord de fleste forholder seg til, men antakelig ut fra ulike perspektiver. Det er videre et vanskelig begrep å måle da de fleste er positive til god kvalitet. Det kan være vanskelig å få tak i eventuell dissens mellom hva folk *mener* er kvalitet og hva folk *faktisk ville ha* gjort i konkrete situasjoner. Johannessen m.fl. trekker frem eksempelet hvor ikke-aktive medlemmer i frivillige organisasjoner blir spurt om de kunne tenke seg å delta i organisasjonens arbeid, og hvor det er sannsynlig at mange sier ja av edelhet (Johannessen et al., 2016, s. 271). Dersom jeg i spørreskjema skulle satt opp en

skala fra 1-10 og spurt respondenten om følgende spørsmål: ”er god kvalitet i barnehagen viktig for deg?”, er sannsynligheten stor for at de fleste ville svart nær 10.

Utgangspunktet for utformingen av spørreskjema er min problemstilling; *Har barnehagens eierform betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet?* Jeg vurderte at en bedre egnet metode for å få frem eventuelle ulikheter i oppfattelsen av kvalitet var å tvinge respondentene til å velge mellom to ulike kvalitetshensyn.

Metoden med å tvinge respondentene til å velge mellom ulike dilemmaer har ført til at jeg har mottatt noen e-poster i etterkant av spørreundersøkelsen. I tilbakemeldingene er det barnehagelærere som har behov for å utdype sine svar, fordi de syntes det var vanskelig å gjøre et reelt valg. De ønsket også å gi en tilbakemelding på flere av dilemmaene de mente det var umulig å velge mellom. En av respondentene har blant annet en kommentar til dilemma nr. 6 med tema frilek;

Jeg tenker at en barnehage med mye frilek kan være av god kvalitet, men også det motsatte; Min erfaring er at mye frilek ofte er et tegn på umotiverte ansatte (typiske kaffe-observatører). Det kan også være viktig å følge dagsplanen for å sikre tråden til rammeplanen, men også motsatt; Det kan hindre medvirkning og spontanitet i hverdagen, som også kan være en barnehage av god kvalitet (sitat gjengitt etter samtykke fra respondent).

Disse tilbakemeldingene er selvfølgelig viktige å ha med som bakteppe i videre drøfting, men jeg vil også hevde at de bekrefter min metode om å stille dilemmaer om kvalitet så tett opp til hverandre at ikke ett av svarene allerede er gitt på forhånd. Metoden var ment å skulle undersøke om det var ulikheter i oppfattelsen av hva som er god kvalitet mellom barnehagelærere i kommunale og private barnehager, og som analysen senere i oppgaven vil vise, så gjør den nettopp det.

3.3.3 Utvalg

Jeg har valgt å ha utdannede barnehagelærere i mitt utvalg som respondenter i spørreundersøkelsen. Bakgrunnen for dette valget er beskrevet tidligere, under punkt 3.2.3. Alle barnehager i Norge er å finne på barnehagefakta.no.

Barnehagefakta er en nettside som presenterer informasjon om norske barnehager, og er primært rettet mot foreldre som ønsker å orientere seg i barnehagetilbudet før de skal søke barnehageplass. Tallene i barnehagefakta er basert på opplysninger som barnehagene selv rapporterer inn via BASIL (KOSTRA) i desember hvert år, og de kvalitetssikres av kommunen og Utdanningsdirektoratet (barnehagefakta.no, 2018). På barnehagefakta.no er det mulig å finne e-postadresser til alle barnehager i Norge. Å skulle ta utgangspunkt i e-poster herfra ville bli en krevende jobb innenfor min tid og mine ressurser som masterstudent. Dette fordi man må trykke på hver enkelt barnehage for å finne e-postadressene. Gjennom min jobb har jeg imidlertid tilgang til BASIL (KOSTRA) hvor det er mulig å få en samlet oversikt over alle e-postadresser. Slik hadde jeg lett tilgang til adresser i Østfold. Jeg hadde imidlertid ikke tilgang til en samlet liste utenfor Østfold, så jeg tok kontakt med Fylkesmannen i Buskerud, Telemark, Vestfold og Oslo/Akershus for å få tilgang til en tilsvarende liste fra disse fylkene. Jeg fikk e-postadresser til den enkelte barnehage i nevnte fylker. Disse e-postadressene varierte noe mellom adressen til den enkelte styrer i barnehagen og til barnehagens postmottak.

I min spørreundersøkelse har jeg også med andre variabler enn barnehagelærere fra kommunale og private barnehager. Jeg har også med barnehagelærere fra barnehager med en annen eierform enn privat eller kommunal. Dette er barnehager som for eksempel sykehusbarnehager, personalbarnehager og universitetsbarnehager. Det er i alt 15 slike barnehager i Norge, og disse har jeg funnet kontaktinformasjon om på barnehagefakta.no. Det er imidlertid kun variablene kommunal eller privat som er interessante for min problemstilling i denne avhandlingen. Respondentene fra de øvrige eierformene kan imidlertid være interessante å ha med i en eventuell oppfølgingsstudie på et senere tidspunkt.

3.3.4 Svarprosent

3.3.4.1 Hvordan spørreskjema har blitt distribuert og antall svar

Spørreskjemaet ble som nevnt under punkt 3.3.2 utarbeidet i SurveyXact (se vedlegg 2). Da jeg ikke hadde e-postadressene til den enkelte barnehagelærer, var den mest praktiske metoden å sende ut en link til undersøkelsen på e-post til den enkelte barnehage. I oversendelsen ble styrer eller mottaker av e-posten forespurt om å videresende e-posten til alle barnehagelærere i barnehagen. Jeg sendte ut e-post med link til 2347 barnehager. Av disse fikk jeg rundt 50 i retur på grunn av feil e-postadresser. Da jeg ikke hadde e-postadressen til den enkelte respondenten, men var avhengig av at styrer videresendte spørreundersøkelsen var det ikke anledning til å purre opp svar i SurveyXact. Det er også et usikkerhetsmoment hvorvidt styrer faktisk videresendte undersøkelsen. Dette gjorde også at jeg ikke hadde anledning til å forbedre svarprosenten når svarfristen hadde gått ut, men sikret samtidig full anonymitet til respondentene. I mitt søknadsgrunnlag til Norsk senter for forskningsdata (NSD) var ett av kriteriene for å få godkjent undersøkelsen at den nettopp var anonym. I følge Utdanningsdirektoratets statistikk over barnehagelærere i Østfold, Buskerud, Vestfold, Telemark, Oslo og Akershus i 2018 er antallet totalt 10 303 stk.(Utdanningsdirektoratet, 2019a). Totalt antall respondenter på spørreundersøkelsen var 1156, hvorav 1061 fullførte hele undersøkelsen. Det første spørsmålet i del 2 ble besvart av 1199 respondenter. Totalt 138 av respondentene falt fra mellom første og siste påstand i del 2. Fra spørsmål 1 til spørsmål 2 falt 87 respondenter av, mens frafallet var betydelig mindre mellom de neste spørsmålene. Ut fra det totale antallet barnehagelærere i utvalgte fylker er svarprosenten på 11,2 %. Umiddelbart kan dette se ut til å være en svært lav svarprosent satt opp mot det antallet som kunne ha svart på undersøkelsen. Johannesen et al. beskriver en utvikling i de senere år om at svarprosenten i surveyundersøkelser er fallende, og at det er svært sjelden at utvalgsundersøkelser får høy respons. De skriver imidlertid ”Det er nok mer vanlig at 30-40 prosent av respondentene svarer. Som en tommelfingerregel vil vi si at mer enn 50% er en bra svarrespons” (Johannesen et al., 2016, s. 247). Ett usikkerhetsmoment i utvalget er knyttet til at det var styrer som skulle videresende spørreundersøkelsen. Dette skaper noe større usikkerhet rundt hvor mange som faktiske mottok undersøkelsen, enn om undersøkelsen var sendt

direkte. Usikkerhet knyttet til bortfall av respondenter kan imidlertid reduseres ved å gjennomføre en bortfallsanalyse (Johannessen et al., 2016, s. 248).

3.3.4.2 Bortfallsanalyse

Forutsetningen for å gjennomføre en bortfallsanalyse er at forskeren har informasjon om hvordan populasjonen fordeler seg på sentrale variabler. Man kan dermed sammenligne fordelingen i populasjonen og utvalget (Johannessen et al., 2016, s. 248). Den viktigste variabelen i min undersøkelse er fordelingen av hvilken eierform barnehagen hvor barnehagelæreren er ansatt i, har. Dette er ett av spørsmålene som respondentene har besvart i spørreundersøkelsen. Ved å telle opp de ulike eierformene i de seks fylkene som har deltatt i undersøkelsen, får vi følgende fordeling mellom kommunale og private barnehager (Utdanningsdirektoratet, 2019b):

Tabell 3-2 Antall barnehager i fylkene etter eierform

	Kommunale barnehager	Private barnehager
Akershus	255	432
Buskerud	115	174
Oslo	308	414
Telemark	96	76
Vestfold	105	127
Østfold	89	185
Totalt	968	1408
% fordeling	40,7%	59,3%

I spørreundersøkelsen var det som nevnt 1156 som besvarte deler av undersøkelsen, og 1061 som besvarte alle spørsmålene. Av de 1156 var det 490 som svarte at de var ansatt i kommunale barnehager og 625 som svarte at de var ansatt i private barnehager. 23 stk. har ikke besvart dette spørsmålet. De øvrige 18 stk. var ansatt i barnehager med en annen eierform enn privat eller kommunal. Dette er barnehager som for eksempel sykehusbarnehager, personalbarnehager og universitetsbarnehager. Dette tilsier en prosentvis fordeling av svarene fra barnehagelærere i kommunale barnehager med 43,3 % og i de private barnehagene 55,1 %. Fordelingen viser et godt sammenfall mellom de reelle tallene over antall barnehager etter de ulike eierformene i fylkene som deltok i

spørreundersøkelsen, og jeg vurderer at det er et tilnærmet representativt utvalg av ansatte i de ulike eierformene.

3.3.5 Analyseprosessen

Ulik statistisk metode har blitt benyttet for å analysere resultatene fra spørreundersøkelsen. I forskningsmetode skilles det mellom deskriptiv statistikk og slutningsstatistikk. Ved deskriptiv statistikk ser man på hvordan enhetene fordeler seg i utvalget. Eksempler på slik statistikk er gjennomsnitt, median, kvartiler, standardavvik og korrelasjonskoeffisient i utvalget. Dersom resultatene skal generaliseres fra utvalg til populasjon, vil det være en viss usikkerhet knyttet til resultatene. Denne usikkerheten beregnes ved hjelp av slutningsstatistikk (Johannessen, 2009, s. 48). I min undersøkelse vil det være behov for å teste om ulikheter mellom to grupper i utvalget også vil være tilstede mellom de samme gruppene i populasjonen (Jacobsen, 2015, s. 370). Det finnes en rekke ulike hypotesetester for å beregne dette, og hvilken slutningsstatistikk som brukes er avhengig av hvilken type variabler som skal analyseres. En type hypotesetest er *t*-test, og i følge Jacobsen er dette den vanligste testen for ”å undersøke om gjennomsnittet i to ulike fordelinger er så forskjellige at de også mest sannsynlig er forskjellige i populasjonen” (Jacobsen, 2015, s. 370). Jeg har valgt å benytte *t*-test i mine analyser og vil komme nærmere inn på dette i neste avsnitt og i kapittel 4.

3.3.6 Slutningsstatistikk

T-test er som nevnt en hypotesetest for å undersøke om gjennomsnittet i to ulike fordelinger er så forskjellige at de også mest sannsynlig er forskjellige i populasjonen. I min undersøkelse har barnehagelærere i kommunale og private barnehager blitt bedt om å velge mellom to ulike dilemmaer, til sammen 13 ulike dilemmaer. Som beskrevet tidligere er det et utvalg på 11,2 % av barnehagelærerne i Østfold, Vestfold, Telemark, Buskerud, Oslo og Akershus som har svart på spørreundersøkelsen. I *t*-testen vil jeg undersøke om ulikhetene i svarene mellom barnehagelærere i kommunale og private barnehager i nevnte fylker kan overføres til populasjonen. Johannessen forklarer en *t*-test slik; ”Prinsippet bak *t*-testen er å formulere en hypotese, kalt nullhypotese (H_0), om at det ikke er differanse i gjennomsnitt mellom populasjonene, og en alternativ hypotese (H_1) at det er differanse i gjennomsnitt.” (Johannessen, 2009, s. 130). H_0

er i dette tilfellet at det *ikke er forskjeller* i gjennomsnittet for ansatte i henholdsvis kommunale eller private barnehager. Den alternative hypotesen (H_1) er da det motsatte; at *det er forskjeller* i gjennomsnittet.

Ved hypotesetesting i form av en t -test påpeker Johannessen at ”det sentrale spørsmålet ved denne formen for hypotesetesting er om differansen i gjennomsnitt mellom to utvalg er statistisk signifikant eller ikke” (Johannessen, 2009, s. 131). Jeg må således bestemme meg for hvilket *signifikansnivå* jeg skal legge meg på i hypotesetestingen. Signifikansnivået angir hvor stor feilmargin man kan akseptere for å forkaste en riktig H_0 . ”I forskning er det en konvensjon at vi kan akseptere 5 prosent sannsynlighet for å forkaste en riktig H_0 ” (Johannessen, 2009, s. 131). Jeg har dermed lagt inn 95% signifikansnivå og risikerer kun en sjanse på 5% for å forkaste en riktig H_0 . I t -testene jeg har gjennomført, ser jeg at 5 av dilemmaene viser en signifikant forskjell. Dette tilsier en p -verdi $\leq 0,05$. p -verdien er sannsynligheten for at det er feil å forkaste H_0 på grunnlag av dette empiriske bevisgrunnlaget (Løvås, 2013). p -verdien beregnes i testen, og handlingsregelen 0,05 er at H_0 forkastes om p -verdi er mindre enn 0,05 altså $p < 0,05$. Dette vil jeg komme nærmere tilbake til i kap. 4 hvor resultatet av undersøkelsen presenteres.

Konfidensintervallet eller sikkerhetsintervallet vil også være sentralt i videre drøfting av funnene i spørreundersøkelsen. Generelt kan man uttale at ”Estimering av konfidensintervallet vil si at man ved hjelp av gjennomsnittet, standardavviket og antall observasjoner i ett utvalg beregner det området som populasjonsgjennomsnittet ved en gitt sannsynlighet befinner seg innenfor” (Johannessen et al., 2016, s. 368).

For hver av gruppene har jeg 13 variabler, én for hvert dilemma. Disse variablene er binomisk fordelte og dermed bestemt av utvalgsstørrelsen i hver gruppe og sannsynligheten for at ett av de to mulige utfallene inntreffer.

Sentralgrenseteoremet gir at variablene er tilnærmet normalfordelte, der forventningsverdien og standardavviket beregnes fra utvalgsstørrelse og sannsynligheten at ett av de to mulige utfallene inntreffer.

Det som testes i en t-test er om forventningsverdiene er de samme i begge gruppene, eller om forventningsverdiene er signifikant ulike. Jeg kan ikke i utgangspunktet anta at sannsynligheten for at ett av de to mulige utfallene inntreffer er den samme i de de to gruppene, det er nettopp her jeg ønsker å teste om det er ulikheter mellom gruppene. Altså må jeg i gjennomføringen av t-testen anta ulik varians mellom gruppene.

Når jeg benytter den beregnede differansen mellom gjennomsnittene i de to gruppene til å beregne konfidensintervallet for den sanne differansen i forventningsverdier mellom gruppene, fører antakelsen om ulik varians til et noe bredere intervall enn om jeg hadde kunnet anta lik varians. Denne økte usikkerheten har imidlertid ingen særlige konsekvenser for betydningen av mine funn, da jeg har så store utvalg at antakelsen ikke får særlig store følger for bredden av konfidensintervallet jeg er på jakt etter.

3.4 Validitet

Undersøkelser skal alltid forsøke å minimere problemer knyttet til gyldighet (validitet). I kvalitative undersøkelser handler det om hvorvidt vi har fått tak i det vi ønsker å få tak i (intern gyldighet), og om vi kan overføre det til andre sammenhenger (ekstern gyldighet). Når det gjelder kvantitative studier sier Jacobsen at den interne validiteten er forbundet med om måleapparatene våre faktisk måler det vi ønsker å måle. Dette kaller han *begrepsmessig gyldighet*. Den ytre validiteten omtaler han som *ekstern gyldighet* og sier noe om i hvor stor grad funnene i undersøkelsen kan generaliseres fra utvalget til populasjon (Jacobsen, 2015, s. 351)

3.4.1 Intern gyldighet

Jacobsen beskriver begrepsmessig gyldighet som ett av to begreper innenfor intern gyldighet. I denne sammenheng vil begrepsmessig gyldighet omhandle mitt ”måleinstrument”, altså spørreundersøkelsen (Jacobsen, 2005). En vanlig måte å kontrollere den begrepsmessige gyldigheten på er å la andre personer med kunnskap på området sjekke forskerens spørsmål og spørreundersøkelsen generelt (Sartori, 2010). Alle spørsmålene i spørreundersøkelsen er som nevnt under avsnitt 3.3.2 utarbeidet på bakgrunn av to fokusgruppeintervjuer med

barnehagelærere som arbeider i hhv. en privat og en kommunal barnehage. På bakgrunn av dette vurderer jeg at undersøkelsen som et utgangspunkt har begrepsmessig gyldighet. Alle dilemmaene som respondentene blir stilt overfor er utarbeidet med bakgrunn i hva barnehagelærerne i intervjuene opplever er kvalitet. Videre ble undersøkelsen gjennomgått av ytterligere 4 barnehagelærere etter at spørreundersøkelsen var ferdig utarbeidet i SurveyXact. Deres tilbakemeldinger ble imøtekommet før spørreundersøkelsen ble sendt ut, og dette mener jeg sikrer ytterligere en begrepsmessig gyldighet.

3.4.2 Ekstern gyldighet

Som nevnt ovenfor beskriver Jacobsen den ytre validiteten som *ekstern gyldighet*, og dette sier noe om i hvor stor grad funnene i undersøkelsen kan generaliseres fra utvalget til populasjon (Jacobsen, 2015, s. 351). Sentrale områder her er bortfall av spesielle grupper av respondenter og innslag av tilfeldige feil. Det førstnevnte kan vi vil en viss grad beregne. Som beskrevet under avsnitt 3.3.4.2 har jeg gjennomført en bortfallsanalyse. Fordi jeg har en noe lav svarprosent (11,2 %) er dette svært viktig for å kunne overføre svarene fra utvalget til populasjon. Som tidligere beskrevet vurderer jeg at utvalget er representativt når det gjelder den mest sentrale variabelen; eierform. Jeg har også en oversikt over kjønn og alder på respondentene, men her har jeg ingen tall nasjonalt eller fra utvalgt region å sammenligne med. Dette vil således være et usikkert punkt i mitt utvalg.

Når det gjelder innslag av tilfeldige feil vurderer jeg at jeg ville observert dette ved gjennomgang av mitt tallmateriale. Fordi jeg i min undersøkelse har en binomisk variabel og datapunktene i utgangspunktet er 1 eller 0 ville jeg raskt sett om det var en tilfeldig feil i form av målefeil, tastefeil etc.

3.5 Ethiske overveielser

”Etikk dreier seg først og fremst om forholdet mellom mennesker, det vil si spørsmålet om hva vi kan og ikke kan gjøre mot hverandre” (Johannessen et al., 2016, s. 83). Ethiske problemstillinger oppstår når forskningen direkte berører mennesker og spesielt ved datainnsamlinger. Dette gjelder like mye intervjuer som ved spørreundersøkelser. Denne undersøkelsen forsøker å finne svar på om barnehagens eierform har betydning for barnehagelærerens oppfattelse av

kvalitet. I forskningsarbeidet la jeg vekt på tre grunnleggende krav til forholdet mellom forsker og de det forskes på; informert samtykke, krav til privatliv og krav til riktig presentasjon av data (Jacobsen, 2015, s. 45-52).

Jeg informerte i starten av intervjuene og spørreundersøkelsen om at informantene og respondentene ville være anonyme. Videre informerte jeg om masterstudiet og tema for undersøkelsen – barnehagelæreres oppfattelse av god kvalitet. Under punktet ”informert samtykke” som Jacobsen beskriver, ligger det også at deltakeren skal ha full informasjon om undersøkelsens hensikt. Når det gjelder de kvalitative intervjuene, informerte jeg ikke informantene om et av hovedmålene med undersøkelsen; nemlig om det er noen forskjeller eller likheter mellom oppfattelsen av god kvalitet på tvers av barnehagens eierform. Jeg vurderte det dithen at en slik informasjon ville kunne ødelegge reliabiliteten i svarene fordi informantene kunne bli mer opptatt av å svare ”riktig” ut fra et syn på private eller offentlige barnehager, og ikke den egentlige meningen. Dette ble også godkjent av NSD (se vedlegg 3). Når det gjelder spørreundersøkelsen, informerte jeg ikke respondentene eksplisitt om at det er ulikheter i oppfattelsen av god kvalitet jeg er ute etter å undersøke. Imidlertid blir de i spørreundersøkelsens del 1 spurt om alder, kjønn, hvilken eierform barnehagen de arbeider i har, og så videre. Dette mener jeg gir respondenten noe informasjon om at dette kan ha betydning ved analyse av svarene. Når det gjelder spørreundersøkelsen del 2, er dilemmaene fullt og helt basert på funn i den kvalitative delen av undersøkelsen. Som nevnt under avsnitt 3.3.2 fikk jeg etter at spørreundersøkelsen ble sendt ut, tilbakemelding fra noen barnehagelærere om at det ikke var mulig å gjøre reelle valg mellom dilemmaene. Noen spurte også om spørreundersøkelsen var det eneste empiriske grunnlaget jeg hadde for å undersøke kvalitet i barnehagen. Bakgrunnen for noen av disse tilbakemeldingene tror jeg henspiller til at respondentene tror at jeg undersøker grad av kvalitet i barnehagene, og ikke deres kvalitetsoppfatninger. På bakgrunn av undersøkelsens formål mener jeg også her at det var etisk forsvarlig å ikke informere eksplisitt om undersøkelsens hovedformål, men la det gå naturlig fram av spørsmålene.

Jeg har videre vurdert min egen rolle i forskningen. Jeg jobber som seniorrådgiver ved Barnehage- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Viken

(tidligere Fylkesmannen i Østfold). En av mine oppgaver her er tilsyn og klagesaksbehandling etter barnehageloven. Det har dermed vært svært viktig at jeg ikke har latt min yrkesrolle påvirke hvordan jeg har gått fram i denne studien, og distanse til respondentene har dermed vært sentralt. Dette er også en av grunnene til at jeg valgte å legge hovedvekten av undersøkelsen som en kvantitativ undersøkelse med spørreskjema, og ikke kun basert på en kvalitativ undersøkelse med intervjuer. Spørreskjema skapte en naturlig distanse, og jeg kom ikke opp i dilemmaer knyttet til at intervjukandidater vegret seg for å svare meg i fare for å avsløre evt. dårlig kvalitet overfor en representant for Fylkesmannen.

Jeg har videre ikke benyttet meg av jobbtilhørigheten som argument for at noen skal prioritere å gjennomføre undersøkelsen. Jeg har heller ikke benyttet meg av jobbtilhørigheten ved utforming eller utsendelse av spørreundersøkelsen. Jeg var bevisst på å benytte høgskolens logo i utformingen av spørreundersøkelsen, og jeg har benyttet min e-postadresse som student på høgskolen i Østfold og ikke min e-postadresse fra jobb. Som tidligere nevnt har jeg fått tilgang til e-postadresser til alle barnehagene i Østfold, Buskerud, Telemark, Akershus, Oslo og Vestfold gjennom kontakter jeg har i jobb. Jeg har imidlertid ikke fått adresser direkte til barnehagelærerne, og dette skapte et ekstra ”bufferlag” mellom forsker og respondent. Jeg har også avklart med min leder at det er greit at jeg foretok undersøkelsen, og at jeg benyttet meg av kontakter i andre fylker for å få enklere tilgang til e-postadresser.

4 Resultater og analyse

I dette kapittelet skal jeg presentere data fra undersøkelsen min. Dataene vil i hovedsak presenteres ved tabeller med beskrivelser. Jeg vil også presentere en analyse av funnene.

Som nevnt i innledningen og metodekapittelet er hensikten med denne avhandlingen å undersøke om de ansattes oppfattelse av god kvalitet blir påvirket av hvilken eierform barnehagen de arbeider i, har. Satt på spissen; trumfer profesjonsutdanning som barnehagelærer oppfattelsen av hva som er god kvalitet - eller er det eierform som ”vinner” oppfattelsen av hva som er god kvalitet? Som beskrevet i kapittel 3 inneholdt spørreundersøkelsen 13 dilemmaer utarbeidet på bakgrunn av informasjon fra to gruppeintervjuer av barnehagelærere. Temaene gjennom begge disse intervjuene var hva informantene oppfattet som god kvalitet i barnehagen.

4.1 Presentasjon av funn

Tabellene som blir presentert i de følgende avsnittene viser en oversikt over de konkrete funnene på hvert enkelt dilemma. Som vi ser av tabell 4-1, blir de to påstandene dilemmaet handler om presentert i kolonnen helt til venstre. Etter dette følger beskrivelsen av hvilken kategori den enkelte påstanden tilhører. Som beskrevet under avsnitt 3.2.4 og 3.3.2 ble de kvalitative intervjuene kodet inn i fire ulike kategorier; relasjon, struktur, fag og synlighet. De fleste av dilemmaene ble bygget opp med å sette de ulike kategoriene opp mot hverandre, så som struktur vs. relasjon/struktur som i tabell 4-1. De to neste kolonnene viser det konkrete resultatet av spørreundersøkelsen. Som det framkommer i tabell 4-1, valgte 27,6 % av barnehagelærerne i de private barnehagene påstanden ”Vi bør sette inn vikar ved ethvert fravær av fast personale”, og 28,7 % av barnehagelærerne i de kommunale barnehagene valgte den samme påstanden. Videre ser vi at 72,4 % av barnehagelærerne i de private barnehagene valgte påstanden ”Vi bør vurdere behov for vikar i hver enkelt situasjon”, og 71,3 % av barnehagelærerne i de kommunale barnehagene valgte den samme påstanden. Den neste kolonnen viser p -verdien beregnet i t -testen. Som beskrevet tidligere er p -verdien sannsynligheten for at det er feil å forkaste H_0 på grunnlag av dette

empiriske bevisgrunnlaget (Løvås, 2013). I testen beregnes p -verdien, og handlingsregelen 0,05 er at H_0 forkastes om p -verdi er mindre enn 0,05, altså $p < 0,05$. I tabell 4-1 ser vi at p -verdien er 0,698, og den er dermed ikke signifikant. Den neste kolonnen viser det beregnede konfidensintervallet. Som beskrevet under avsnitt 3.3.6 viser konfidensintervallet i hvilket intervall jeg finner differansen mellom de kommunale og de private barnehagene. Den siste kolonnen beskriver antall respondenter som har besvart dette dilemmaet. Som vi ser av tabell 4-1 er $N=1199$. Det er altså 1199 respondenter som har besvart dilemma 1.

Dilemma 1 - Vikar

Tabell 4-1 Dilemma 1 - vikar

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	p	Konfidensintervall		N
Vi bør sette inn vikar ved ethvert fravær av fast personale	Struktur	27,6 %	28,7 %	0.698	Difference Lower Upper		1199
Vi bør vurdere behov for vikar i hver enkelt situasjon	Relasjon/ Struktur	72,4 %	71,3 %		-,043	,064	

Under det første dilemmaet ser vi at forskjellen i prosent mellom hva barnehagelærerne i de private barnehagene velger av dilemma, og hva barnehagelærerne i de kommunale barnehagene velger, kun er 1,1 % før t -test er gjennomført. T -testen viser også at det ikke er en signifikant forskjell da p er høyere enn 0,05, og nullhypotesen blir dermed stående.

Dilemma 2- Ufaglært

Tabell 4-2 Dilemma 2 - ufaglært

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	p	Konfidensintervall		N
Jeg vil heller ha en ufaglært kollega jeg kjenner og vet er dyktig med dispensasjon fra utdanningskravet, enn en nyutdannet barnehagelærer	Relasjon	29,6 %	22,6 %	0.009	Difference Lower Upper		1112
Jeg vil ha en kollega som er formelt utdannet barnehagelærer	Fag	70,4 %	77,4 %		-,122	-,018	

I dilemma 2 har barnehagelærerne valgt mellom påstanden; ”jeg vil heller ha en ufaglært kollega jeg kjenner og vet er dyktig med dispensasjon fra

utdanningskravet, enn en nyutdannet barnehagelærer” i kategorien relasjon, og ”jeg vil ha en kollega som er formelt utdannet barnehagelærer” i kategorien fag. Mellom 70 og 80% av barnehagelærerne totalt velger det siste alternativet. Imidlertid framkommer det en *ulikhet* i svarene mellom barnehagelærere ansatt i kommunal barnehage og barnehagelærere ansatt i private barnehager. Flere barnehagelærere i de private barnehagene enn i de kommunale barnehagene velger påstanden om at de heller vil ha en ufaglært de kjenner som kollega, enn en nyutdannet barnehagelærer som kollega.

T-testene viser her en signifikant forskjell i populasjonen da *p* her viser $p=0,009$. Dette betyr at risikoen for å ta feil beslutning når vi forkaster nullhypotesen kun er 0,9 %. Dette er med god margin mindre enn risikoen på 5% vi er villige til å akseptere. Jeg forkaster dermed nullhypotesen om at det ikke er forskjell i kvalitetssynet mellom barnehagelærere i kommunale og private barnehager. Konfidensintervallet viser her at forskjellen mellom gjennomsnittsverdien fra private og gjennomsnittsverdien fra offentlige barnehager med 95 % sikkerhet ligger et sted mellom 1,8 % og 12,2 %.

Dilemma 3 - Relasjon

Tabell 4-3 Dilemma 3- relasjon

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidensintervall		N
Jeg ønsker færre barn på min avdeling for å kunne ha bedre kontakt med det enkelte barn	Relasjon	76,9%	75,6 %	0,615	Difference Lower Upper		1104
Jeg ønsker et tilstrekkelig antall barn på min avdeling slik at vi kan ha flere pedagoger pr barnegruppe	Fag	23,1 %	24,4 %		-,064	,038	

I dette dilemmaet er det liten differanse mellom barnehagelærere i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene. Det er kun 1,3 % skille på påstanden om at man ønsker færre barn på avdelingen før *t*-test er gjennomført. *T*-testene viser at det ikke er en signifikant forskjell da $p=0,615$, altså $p \geq 0,05$, og vi kan si at nullhypotesen blir stående.

Dilemma 4 - Dagsplan

Tabell 4-4 Dilemma 4 - dagsplan

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at foreldrene vet hva vi gjør	Synlighet	20,8 %	15,3 %	0.018	Difference Lower Upper		1096
Det er viktig for meg at det er barna som bestemmer dagsplanen	Fag	79,2 %	84,7 %		-,101	-,009	

Her ser vi at 79,2 % av barnehagelærerne i de private barnehagene velger dilemmaet om at det er barna som bestemmer dagsplanen, mot 84,7 % hos barnehagelærerne i de kommunale barnehagene. Som det framkommer av tabellen, svarer de fleste barnehagelærerne det siste alternativet. Imidlertid framkommer det en ulikhet i svarene mellom barnehagelærere ansatt i kommunal barnehage og barnehagelærere ansatt i private barnehager. Flere barnehagelærere i de private barnehagene enn i de kommunale velger påstanden om at *"Det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at foreldrene vet hva vi gjør"*. T-testene viser her en signifikant forskjell da *p* her viser at $p = 0,018$. Siden $p \leq 0,05$ kan vi med 5% usikkerhet forkaste nullhypotesen om at det ikke er forskjell i kvalitetssynet mellom barnehagelærere i private og kommunale barnehager. Konfidensintervallet viser her at forskjellen mellom gjennomsnittsverdien fra private og gjennomsnittsverdien fra kommunale barnehager med 95% sikkerhet ligger et sted mellom 0,9 % og 10,1 %.

Dilemma 5 – Motivasjon

Tabell 4-5 Dilemma 5 - motivasjon

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Jeg mener det er viktigere at den voksne i barnehagen er motivert og passer for jobben, enn at du er utdannet pedagog	Relasjon	49,2%	42,5%	0,028	Difference Lower Upper		1093
Jeg mener det er viktig at vi har tilstrekkelig med pedagoger i barnehagen	Fag	50,8%	57,5%		-,127	-,007	

Her ser vi at det er en forholdsvis jevn fordeling mellom de to dilemmaene. Imidlertid skiller det 6,7 % mellom svarene fra barnehagelærerne i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene. Dette er snitt-tallene før vi ser på

konfidensintervallet. *T*-testen viser her en signifikant forskjell da *p* her viser at $p=0,028$ og da $p\leq 0,05$, kan vi med 95 % sikkerhet forkaste nullhypotesen om at det ikke er forskjell i kvalitetssynet mellom barnehagelærere i kommunale og private barnehager. Konfidensintervallet viser her at forskjellen mellom gjennomsnittsverdien fra private barnehager og gjennomsnittsverdien fra kommunale barnehager med 95% sikkerhet ligger et sted mellom 0,7 % og 12,7%.

Dilemma 6 – Frilek

Tabell 4-6 Dilemma 6 - frilek

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Jeg mener at en barnehage med mye frilek er et tegn på god kvalitet	Fag	56,5%	53,8%	0,376	Difference Lower Upper		1086
Det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at vi sikrer at vi er i tråd med rammeplanen	Struktur/fag	43,5%	46,2%		-,087	,033	

I dette dilemmaet er det 2,7 % differanse mellom barnehagelærerne i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene før *t*-testen er gjennomført. *T*-testen viser her at det ikke er en signifikant forskjell da *p* her viser at $p\geq 0,05$, altså 0,376, og vi kan da si at nullhypotesen blir stående.

Dilemma 7 – Assistenter

Tabell 4-7 Dilemma 7- assistenter

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Jeg mener det er bra at ufaglærte og assistenter får ansvar og får prøve seg i utfordrende situasjoner med barn	Relasjon	85,4 %	78,7 %	0,005	Difference Lower Upper		1081
Jeg mener det er viktig at alle utfordrende situasjoner blir håndtert av personer med barnehagelærerutdanning	Fag	14,6 %	21,3 %		-,113	-,020	

Under dette dilemmaet så svarer den største andelen av barnehagelærere totalt det første alternativet; ”Jeg mener det er bra at ufaglærte og assistenter får ansvar og får prøve seg i utfordrende situasjoner med barn.” Imidlertid framkommer det også her en ulikhet i svarene mellom barnehagelærerne i de private barnehagene og i de kommunale barnehagene. I dette dilemmaet velger 6,7% flere av barnehagelærerne i de private barnehagene den første påstanden. Dette er snitt-

tallene før vi ser på konfidensintervallet. *T*-testen viser her en signifikant forskjell da $p \leq 0,05$, og vi kan da med 5% usikkerhet forkaste nullhypotesen om at det ikke er forskjell i kvalitetssynet for barnehagelærere i kommunale og private barnehager. Konfidensintervaller viser at forskjellen mellom gjennomsnittsverdien fra private barnehager og gjennomsnittsverdien fra kommunale barnehager med 95% sikkerhet ligger et sted mellom 2 % og 11,3%.

Dilemma 8 – Pedagogisk plan

Tabell 4-8 Dilemma 8 - pedagogisk plan

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Jeg mener at foreldrenes ønsker for det pedagogiske opplegget jeg lager for barna er viktigst	Synlighet	11,4 %	8,3 %	0,083	Difference Lower Upper		1075
Jeg mener at mine egne pedagogiske vurderinger for opplegget jeg lager for barna er viktigst	Fag	88,6 %	91,7 %		-,068	,004	

I dette dilemmaet er det 3,1 % differanse mellom barnehagelærerne i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene før *t*-test er gjennomført. *T*-testen viser her at det ikke er en signifikant forskjell da *p* her viser at $p \geq 0,05$, altså 0,083, og vi kan da si at nullhypotesen blir stående.

Dilemma 9 – Kvalitet

Tabell 4-9 Dilemma 9 - kvalitet

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Jeg mener at kvalitet i barnehagen i stor grad kan la seg måle	Utenfor kategori	53,4 %	50,4 %	0,335	Difference Lower Upper		1073
Jeg mener at kvalitet i barnehagen er vanskelig å måle	Utenfor kategori	46,6 %	49,6 %		-,091	,031	

I dette dilemmaet er det 3 % differanse mellom barnehagelærerne i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene før *t*-test er gjennomført. *T*-testen viser imidlertid at det ikke er en signifikant forskjell da *p* her viser at $p \geq 0,05$, altså 0,335, og vi kan da si at nullhypotesen blir stående.

Dilemma 10 – Tilstedeværelse

Tabell 4-10 Dilemma 10 - tilstedeværelse

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Jeg mener det er viktig at pedagogene er tilstede så mye som mulig på arbeidsplassen	Relasjon	60,5%	54,5%	0,048	Difference Lower Upper		1068
Jeg mener det er viktig å prioritere å sende ansatte på kurs/etterutdanning for å holde seg faglig oppdatert	Fag	39,5%	45,5%		-,121	-,000	

I denne tabellen ser vi at 6% flere barnehagelærere i de private barnehagene velger den første påstanden; ”Jeg mener det er viktig at pedagogene er tilstede så mye som mulig på arbeidsplassen”. Dette er snitt-tallet før vi gjennomfører en *t*-test og ser på konfidensintervallet. *T*-testen viser her en signifikant forskjell da *p* her viser en $p \leq 0,05$, og vi kan med 5 % usikkerhet forkaste nullhypotesen om at det ikke er forskjell i kvalitetssynet mellom barnehagelærere i kommunale og private barnehager. Konfidensintervallet viser her at forskjellen mellom gjennomsnittsverdien fra private barnehager og gjennomsnittsverdien fra kommunale barnehager med 95 % sikkerhet ligger et sted mellom 0 % og 12,1%.

Dilemma 11 – Struktur

Tabell 4-11 Dilemma 11 - struktur

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Jeg mener det er viktig å bruke noe av dagen på å ha struktur og system i barnehagen	Struktur	32,9 %	36,2 %	0,263	Difference Lower Upper		1065
Jeg mener det er viktig å bruke så mye som mulig av min tid i barnehagen på barna	Relasjon	67,1 %	63,8 %		-,025	,091	

I dette dilemmaet er det 3,3 % differanse mellom barnehagelærerne i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene før *t*-test er gjennomført. *T*-testene viser imidlertid at det ikke er en signifikant forskjell da *p* her viser at $p \geq 0,05$, altså 0,263, og vi kan da si at nullhypotesen blir stående.

Dilemma 12 – Planlagt aktivitet

Tabell 4-12 Dilemma 12 - planlagt aktivitet

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Noen ganger er det viktig at hensynet til barna går foran planlagte aktiviteter relatert til vår faglige profil	Relasjon	99,1 %	98,7 %	0,512	Difference Lower Upper		1063
Det er viktig at vi til enhver tid leverer ut fra vår faglige profil	Synlighet	0,9 %	1,3 %		-,017	,008	

I dette dilemmaet er det kun 0,4 % differanse mellom barnehagelærere i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene før *t*-test er gjennomført. Vi ser også at uavhengig av eierform svarer de aller fleste barnehagelærerne at hensynet til barna må gå foran planlagte aktiviteter. *T*-testen viser imidlertid at det ikke er en signifikant forskjell da beregnet *p*-verdi her viser at $p \geq 0,05$, altså 0,512, og vi kan si at nullhypotesen blir stående.

Dilemma 13 – Skolestart

Tabell 4-13 Dilemma 13 - skolestart

Dilemma	Kategori	Privat	Kommunal	<i>p</i>	Konfidens Intervall		N
Jeg mener det er viktig at vi har fokus på at barna skal bli sosialt kompetente før skolestart	Relasjon	99,3%	99,6 %	0,570	Difference Lower Upper		1061
Jeg mener det er viktig at vi har fokus på at barna blir faglig sterke før skolestart	Synlighet	0,7 %	0,4 %		-,006	,012	

I dilemma 13 er det kun 0,3 % i differanse mellom barnehagelærerne i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene før *t*-test er gjennomført. Også her svarer de aller fleste barnehagelærerne at de mener det er viktig at barna blir sosialt kompetente før skolestart, uavhengig av eierform. *T*-testen viser imidlertid at det ikke er en signifikant forskjell da beregnet *p* her viser at $p \geq 0,05$, altså 0,570, og vi kan da si at nullhypotesen blir stående.

4.2 Signifikante funn

Av funnene presentert ovenfor ser vi at barnehagelærere i private barnehager og barnehagelærere i kommunale barnehager svarer nokså likt i valgene mellom to ulike påstander om kvalitet. Hovedtyngden er relativt lik, men det er allikevel noen ulikheter vi kan observere i svarene. Ulikhetene variere fra 0,3 % til 7 % i differanse mellom svarene fra barnehagelærerne i de kommunale barnehagene, til barnehagelærerne i de private barnehagene. De som har høyest differanse er

- *Dilemma 2-ufaglært*
- *Dilemma 4-dagsplan*
- *Dilemma 5-motivasjon*
- *Dilemma 7-assistenten*
- *Dilemma 10-tilstedeværelse.*

Svarene på disse dilemmaene har en ulikhet som varierer mellom 5,5 % og 7%. Det er også disse 5 hvor det blir påvist signifikante ulikheter i *t*-testene. I avsnitt 3.3.6 beskrives hvilket signifikansnivå som er valgt for denne undersøkelsen. Som det framkom der, er det i forskning en konvensjon om å kunne akseptere 5 prosent sannsynlighet for å forkaste en riktig H_0 . På bakgrunn av dette viser presentasjonen ovenfor at gjennomsnittsverdien av svarene i de to gruppene er signifikant ulike i dilemma 2, 4, 5, 7 og 10. De øvrige 8 dilemmaene har kun en differanse mellom 0,3 % og 3,3 %. *T*-testen påviser heller ikke signifikante ulikheter i de øvrige 8 dilemmaene, og resultatet av disse dilemmaene i spørreundersøkelsen kan dermed ikke med sikkerhet overføres til en større populasjon enn mitt utvalg.

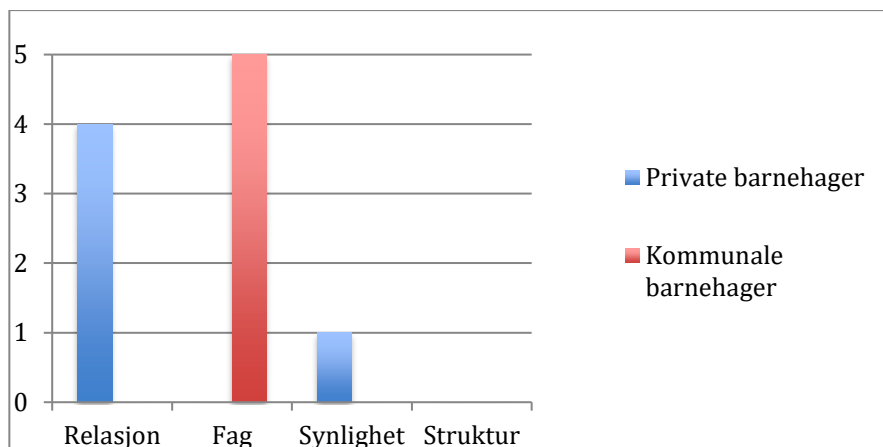
4.3 Funns om kategorier

På tross av at hovedtyngden av svarene barnehagelærerne gir er nokså like, uavhengig av eierform, er det imidlertid slik at *t*-testene påviser signifikante ulikheter i fem av dilemmaene. Alle påstandene i dilemmaene er plassert i ulike kategorier. Dette er nærmere beskrevet i avsnitt 3.2.4 og 3.3.2. Kategoriene er samlebegrep på de ulike kodene og bolkene som framkom i fokusgruppeintervjuene med barnehagelærere i henholdsvis en privat og en kommunal barnehage (Creswell, 2014; Nilssen, 2012). De ulike uttrykkene ble samlet under kategoriene *relasjon*, *struktur*, *fag og synlighet*. I kategorien *relasjon*

handlet det i stor grad om utsagn knyttet til de ansattes ønsker om å jobbe med barn, at ansatte var engasjerte og motiverte for å jobbe i barnehagen, og at det var en god relasjon både mellom de ansatte og mellom de ansatte og barna. I kategorien *struktur* handlet det primært om uttalelser som handlet om ryddighet i barnehagen, både når det gjaldt det fysiske miljøet og ulike rutiner. Under kategorien *fag* handlet det om at fagkunnskap og utdanning var viktig, og at blant annet rammeplanen var viktig å trekke inn i barnehagehverdagen. *Synlighet* handlet i stor grad om ulik profilering av barnehagehagen og hvordan man ”viser frem” barnehagen for foreldre og andre rundt barnehagen.

Som beskrevet tidligere i oppgaven har jeg i de fleste dilemmaene satt to påstander fra ulike kategorier opp mot hverandre. Dette var en bevisst metode for å gjøre valgene mellom påstandene så vanskelige at det ikke var naturlig gitt hva som var ”det riktige svaret” ut fra et allment syn. Til tross for dette ser vi at hovedtyngden av barnehagelærerne krysser av for den samme påstanden i alle 13 dilemmaene, uavhengig av eierform. Det som er interessant å se på i mine funn er likevel at *noen forskjeller* faktisk påvises. Forskjellene varierer som nevnt ovenfor mellom 0,3 % til 7 %. Dersom vi kun ser på ulikhetene, og ikke det faktum at hovedtyngden av barnehagelærerne svarer likt, er det interessant å se hvordan ulikhetene fordeler seg etter kategori i de 5 dilemmaene hvor signifikante ulikheter er påvist. Dette er vist i figur 4-1 på neste side.

Her er Y-aksen de 5 ulike dilemmaene med signifikante ulikheter, altså dilemma 2, 4, 5, 7 og 10. X-aksen er de fire kategoriene som de ulike påstandene er plassert inn i; relasjon, fag, synlighet og struktur.

Figur 4-1 Ulikheter i svar fordelt etter kategori

Kategori fag

Ser vi kun på ulikhetene viser det seg altså at i alle disse 5 dilemmaene velger barnehagelærerne i de kommunale barnehagene i større grad enn barnehagelærerne i de private barnehagene dilemmaer plassert i kategorien *fag*.

De påstandene som barnehagelærerne valgte mellom handlet her om:

- ønske om en formelt utdannet barnehagelærer som kollega fremfor en ufaglært som man kjenner og vet er dyktig
- det er barna som bestemmer dagsplanen og ikke foreldrene
- det er viktigere med et tilstrekkelig antall pedagoger fremfor en ikke-pedagog som er motivert og passer til jobben
- utfordrende situasjoner må håndteres av personer med barnehagelærerutdanning fremfor at assistenter får prøve seg i utfordrende situasjoner
- det er viktig å sende ansatte på kurs/etterutdanning fremfor at pedagogene er tilstede så mye som mulig på arbeidsplassen

Kategori relasjon

Barnehagelærerne i de private barnehagene valgte i 4 av dilemmaene i større grad enn barnehagelærerne i de kommunale barnehagene påstanden knyttet til relasjon fremfor fag. De påstandene som barnehagelærerne valgte handlet om:

- ønske om å heller ha en ufaglært kollega de kjente fremfor en nyutdannet barnehagelærer

- det er viktigere med en motivert voksen som passer til jobben fremfor et tilstrekkelig antall med pedagoger
- det var bra at ufaglærte/assistenter får ansvar og prøve seg i utfordrende situasjoner fremfor at slike situasjoner skal håndteres av pedagoger
- det er viktig at pedagogene er tilstede så mye som mulig på arbeidsplassen fremfor å sende ansatte på kurs/etterutdanning

Kategori synlighet

I en av påstandene valgte barnehagelærerne i de private barnehagene i større grad enn i de kommunale barnehagene dilemmaet knyttet til kategorien *synlighet* fremfor fag. Dilemmaet som ble valgt var at det var viktig at barnehagen følger dagsplanen slik at foreldrene vet hva de gjør fremfor at det er barna som bestemmer dagsplanen.

Vi ser at hovedtyngden av svarene barnehagelærerne gir er relativt like, uavhengig av eierform. Imidlertid er det noen ulikheter, og som beskrevet i dette avsnittet samler disse seg kategorisk i denne spørreundersøkelsen. Disse funnene om kategorier vil være en sentral del av drøftingen og diskusjonen i det neste kapitlet.

5 Drøfting

I dette kapittelet vil jeg diskutere funnene fra empirien ved å anvende de teoretiske perspektivene som jeg presenterte i teorikapittelet, samt trekke inn flere ulike undersøkelser som har vært gjort innen barnehagesektoren på tema kvalitet og på ulikheter mellom private og offentlige eierformer. Hensikten er å besvare oppgavens problemstilling; har barnehagens eierform betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet?

I kapittel 1 presenterte jeg tre forskningsspørsmål. To av disse vil jeg ha som bakteppe gjennom avsnitt 5.1 og 5.2:

- På hvilken måte vil profesjonens mål være styrende for oppfattelsen av hva som er god kvalitet?
- På hvilken måte vil organisasjonens mål være styrende for oppfattelsen av hva som er god kvalitet?

Det siste forskningsspørsmålet handler om New Public management og vil være underliggende for avsnitt 5.3 hvor jeg går nærmere inn og ser på funnene opp mot dette perspektivet.

5.1 Hva er egentlig kvalitet i barnehagen?

I Norge har barnehagesektoren vært i rivende utvikling de siste årene. Helt fra vi fikk en egen barnehagelov i 1975 hvor det kun var et fåtall med barn i barnehage, og frem til i dag hvor 91,8 % av alle barn i Norge går i barnehage, har det vært stadige endringer i både rammer og innhold (Barnehageloven, 2005; Statistisk sentralbyrå, 2019). Storting og regjering har opp gjennom årene hatt fokus på barnehagesektoren og har også vært opptatt av god kvalitet i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2013). I Melding til Stortinget nr. 19; *Tid for lek og læring* framkommer det at daværende regjering styrket bevilgningene til økt kvalitet i barnehagen mer enn noen annen tidligere regjering. Totalt i 2016 var det planlagt å bruke opp mot 410 millioner kroner i kvalitetsutvikling (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 7). Kristin Halvorsen viste i Melding til Stortinget nr. 24 til at ”Det er de voksne i barnehagen som er avgjørende for hvor god kvalitet barnehagen har.” (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 3).

Kunnskapsdepartementet satser også videre på kvalitet i barnehagen med sin kompetansestrategi ”Kompetanse for framtidens barnehage 2014 – 2020”. Denne er nå revidert og gjelder for perioden 2018-2022 (Kunnskapsdepartementet, 2019b). Men hva er så kvalitet, og hva menes med kvalitet i barnehagen? Regjeringen beskriver at strategiens mål er å sikre alle barn et barnehagetilbud av høy kvalitet. Strategien skal blant annet bidra til at andelen barnehagelærere i barnehagen øker, at andelen barne- og ungdomsarbeidere i barnehagen øker, at alle ansatte får mulighet til videreutdanning og at flere barnehagelærere i barnehagen har kompetanse på mastergradsnivå (Kunnskapsdepartementet, 2019b).

Som Kristin Halvorsen beskriver kvalitet, og som også framkommer av regjeringens nyeste strategi for barnehagesektoren, så er det i hovedsak de voksne og særlig barnehagelærerne som trekkes fram når kvalitet skal beskrives. De største endringene innen barnehagesektoren har også handlet om personalet i barnehagen. Dette har skjedd blant annet gjennom endring av pedagognormen, opprettelse av bemanningsnormen, skjerpede språkkrav til assistenter, pedagoger og styrere og økt mulighet til å ta videreutdanning (Kunnskapsdepartementet, 2019b).

Søbstad definerer barnehagekvalitet som ”barnas, foreldrenes og de ansattes oppfatninger og erfaringer med barnehagen, og i hvilken grad barnehagen oppfyller faglige og samfunnsmessige kriterier for hva en god barnehage er” (Søbstad, 2002, s. 17). Han nevner videre tre hoveddimensjoner for vurdering av kvalitet i barnehagen; strukturell kvalitet, sosial kvalitet og pedagogisk kvalitet. Som vi har sett i teorikapitlet, har forskere i en dansk kunnskapsoppsummering formet begrepet kvalitet i barnehagen på fire måter: strukturell kvalitet, prosesskvalitet, innholdskvalitet og resultatkvalitet (Nordahl, 2013, s. 9; Sommersel et al., 2013). Det er denne forståelsen av begrepet jeg tar med meg videre i dette kapitlet.

Som vi husker fra teorikapitlet er kvalitet et utfordrende begrep å skulle definere. Kvalitet er et ord de fleste forholder seg til, men antakelig ut fra ulike perspektiver og forutsetninger. Som beskrevet tidligere innfører Aasland et al. et

skille mellom *absolutt* og *relativ* kvalitet (Aasland et al., 2011, s. 12). Aasland et al. hevder at relativ kvalitet forutsetter at kvaliteten kan bestemmes gjennom kriterier, indikatorer eller kravspesifikasjoner (Aasland et al., 2011, s. 13). Men som beskrevet i teorikapittelet så må man imidlertid begynne et sted for å sette kvalitetskriterier. Kan et regelverk være utgangspunkt for vurdering av kvalitet? I fokusgruppeintervjuene med barnehagelærerne var regelverk og spesielt rammeplanen for barnehager et kvalitetskriterium det ofte ble referert til. Men et regelverk må også starte et sted. For å kunne sette opp kvalitetskriterier må vi forutsette at ”den som setter opp kvalitetskriteriene har evne til å vurdere kvalitet uten å vise til et allerede gitt sett av kriterier” (Aasland et al., 2011, s. 14). Den kvaliteten som vi vurderer uten å kunne vise til konkrete kvalitetskriterier, kaller Aasland et al. for absolutt kvalitet. Det forutsetter kompetanse og kompetanseutvikling over tid for å kunne vurdere kvalitet.

En av kategoriene som intervjuene ble kodet inn i, var ”relasjon”. Det var gjennomgående i begge fokusgruppeintervjuer at relasjon både mellom de ansatte i barnehagen og mellom barn og ansatte var en av faktorene i oppfattelsen av hva god kvalitet er. Som det framkommer av funnene i denne undersøkelsen, ble det i 5 av påstandene i spørreundersøkelsen påvist signifikante ulikheter mellom svarene fra barnehagelærerne i de kommunale og i de private barnehagene. Som beskrevet under avsnitt 4.3 velger barnehagelærerne i de kommunale barnehagene i større grad enn barnehagelærerne i de private barnehagene påstanden i kategorien *fag* i alle de 5 dilemmaene som påviste ulikheter. I fire av dilemmaene velger de ansatte i kommunale barnehager i større grad *fag* fremfor *relasjon* og i ett av dilemmaene velger de *fag* fremfor *synlighet*. Dette viser oss at det faktisk er ulikheter i hva barnehagelærere legger i begrepet kvalitet ut fra hvilken eierform barnehagen har.

Alle barnehager, uavhengig av eierskap, er underlagt barnehageloven med tilhørende forskrifter. Barnehageloven er imidlertid preget av mye skjønnsvurderinger, og åpner også opp for en viss variasjon. Blant annet kan private eiere etter barnehageloven § 7 definere egne formål og verdier gjennom barnehagens vedtekter. Alle barnehageiere kan også tilpasse rammeplanen til lokale forhold etter barnehageloven § 2 (Haugset, 2018, s. 4). Kan dette skape

ulikhet i oppfattelsen av hva som er god kvalitet? Setter eieren på en måte ”standard” for hva som er kvalitet for alle ansatte i en barnehage gjennom for eksempel fortolkning av rammeplan? Rammeplanen gir relativt vide rammer og den forutsetter kompetanse hos de som skal fortolke og sette den ut i livet i barnehagen (Ljunggren et al., 2017). Korsvold påpeker at ”i praksis vil denne kompetansen si barnehagelærerens profesjonskunnskap, siden barnehagelæreren har hatt monopol på sentrale stillinger i norsk barnehage siden starten” (Korsvold, 2005). Jeg vil komme nærmere tilbake til dette videre i dette kapittelet.

5.2 Har barnehagens eierform betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet?

5.2.1 Generelle funn

Som nevnt innledningsvis i oppgaven finnes det 5788 barnehager i Norge, og over halvparten av disse er eid av private eiere (Statistisk sentralbyrå, 2019). De private barnehagene har et stort spenn i ulike eierformer. Dette er alt fra små enkeltmannsforetak med en barnehage, til store, profesjonelle barnehagekjeder som eier over hundre barnehager. Organisasjoner med så forskjellige grunnlag vil kunne ha ulike mål og normer når det gjelder barnehagedrift. De har også forskjellige utgangspunkt når det gjelder styring, ressurser og kompetanse når det gjelder å styre barnehagene. Som Haugset påpeker i sin sammenstilling av forskning på institusjonelt mangfold blant eiere av norske barnehager, kunne dette ført til store sosiale forskjeller (Haugset, 2018). Imidlertid ”legger norske barnehagemyndigheter stor vekt på et likeverdig tilbud med høy kvalitet i alle barnehager, og overlater i liten grad styring av sektoren til markedskreftene. Kvalitetsforskjellene mellom kommunale og private barnehager er små” (Haugset, 2018, s. 3). Eierskapsform har de siste årene likevel vært et hett tema i barnehagesektoren, og også i det politiske liv. Mange artikler har vært skrevet om barnehagesektoren og særlig med et fokus hvor de private barnehageeierne fremstilles som velferdsprofitører som kun skal tjene penger på barnehagedrift (Jelstad & Skjong, 2017; Lerø, 2017).

Rammeplanen i barnehageloven er på mange vis en ”håndbok” for pedagogene. I 2017 ble rammeplanen fra 2006 erstattet med en ny og mer tydelig rammeplan. Erfaringene fra den tidligere rammeplanen var at den var utydelig og lite retningsgivende for pedagogene (Haugset, 2018). Børhaug, Helgøy, Homme og Lotsberg fant i 2011 ingen forskjell mellom kommunale og private barnehageeiere i hvor styrende de mente rammeplan og barnehagelov var (Børhaug & Lotsberg, 2011). Imidlertid beskriver Ljunggren et al. et interessant funn i sin evaluering av rammeplanimplementering. De fant i sin forskning at enkelte store private barnehagekjeder laget standardisert fellesmateriale til bruk i alle kjedens barnehager, for å rasjonalisere og effektivisere arbeidet med oversettelse av rammeplanen. Forfatterne bruker begrepet ”McDonaldisering” av rammeplanimplementering, og henviser til restaurantkjeden McDonalds sin standardiserte drift av alle deres restauranter. McDonalds er kjent for at man ikke skal merke forskjell på deres mat og service uansett i hvilken av deres restauranter du måtte gå inn i over hele verden. Ljunggren et al. setter altså spørsmålsteget ved om denne ”McDonaldiseringen” fører til en lett-versjon av rammeplanimplementering, fordi de som gjennomfører den ved hjelp av standardiserte hjelpemidler, ikke nødvendigvis trenger fagkompetansen.” (Ljunggren et al., 2017, s. 128-129).

På den ene siden er barnehagelærerne i de kommunale barnehagene opptatt av absolutt kvalitet i form av at de i større grad enn barnehagelærerne i de private barnehagene vil ha utdannede barnehagelærere som kollegaer. Ut fra mine funn ser det ut til at de i større grad ønsker kollegaer som kan vurdere kvalitet uten å ha konkrete kvalitetskriterier å vise til. For å kunne vurdere den type kvalitet forutsettes det at man har kompetanse, som for eksempel barnehagelærer. Ut fra min undersøkelse kan det tyde på at barnehagelærerne i de kommunale barnehagene stoler mer på eget fag og profesjon. Kanskje blir ikke barnehagelærerne i de kommunale barnehagene gitt det samme materialet i for eksempel fortolkning av rammeplan som barnehagelærerne i de private barnehagene. De må i større grad oversette og jobbe med rammeplanen selv, og er dermed ikke utsatt for ”McDonaldiseringen” i samme grad. På den annen side kan dette at de i større grad velger fag fremfor relasjon også peke mot at barnehagelærerne i de kommunale barnehagene er tro mot relativ kvalitet. Dette

viser de gjennom et stort fokus på barnehagelov og rammeplan, og dermed allerede satte kvalitetskriterier fra premissleverandørene i sektoren. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) fikk i 2012 et oppdrag fra Kunnskapsdepartementet som gikk ut på å kartlegge kvalitetsarbeid i den enkelte barnehage. Undersøkelsen var bygget på tilnærmet like undersøkelser gjort i 2002, 2004 og 2008 og gjaldt den delen av barnehagekvalitet som omtales som strukturell kvalitet (Gulbrandsen & Eliassen, 2013). Strukturell kvalitet beskrives her blant annet som bemanning, organisering, samarbeid, rutiner og ulike arbeidsmåter. Undersøkelsen hadde et utvalg på 649 barnehagestyrere som besvarte et spørreskjema der de blant annet vurderte sin egen barnehage. I en artikkel som oppsummerer deler av undersøkelsen, konkluderer forskerne med at forskjellen mellom store og små, private og kommunale barnehager var blitt mindre og at barnehagetilbudet dermed var blitt mer likeverdig (Dyb, 2013). Gulbrandsen siteres i artikkelen på at "Tidligere studier har vist at forskjeller i barnehagene langt på vei skyldtes størrelse eller eierform. Det spiller ikke lenger samme rolle som før om barnehagen er stor eller liten eller eid av kommunen eller private." (Dyb, 2013). Det som trekkes frem av endringer, er særlig knyttet til at eierne i økende grad har etablert et felles system for kvalitetssikring av sine barnehager og en økning av opplærings- og etterutdanningstiltak. Det er særlig i de private barnehagene at økningen på det sistnevnte har økt, men endringen har her skjedd mest i de største barnehagene (Dyb, 2013).

Forskerne i NOVA konkluderte i 2012 med at forskjellen mellom store og små, private og kommunale barnehager var blitt mindre, og at barnehagetilbudet dermed var blitt mer likeverdig. Min undersøkelse viser imidlertid at det er ulikheter mellom kommunale og private barnehager når det gjelder oppfattelsen av hva god kvalitet faktisk er. I NOVA-studien er det styrerne som besvarer spørreskjemaene. Spørsmålene varierer fra rene fakta-spørsmål om antall ansatte og barn, til egenvurdering av barnehagen knyttet opp mot blant annet rammeplan og samarbeid med andre instanser i kommunen. I motsetning til NOVA-studien har jeg brukt barnehagelærere som respondenter i min undersøkelse, og ikke styrere. Jeg har heller ikke bedt respondentene vurdere egen barnehage, men svare på hva de som utdannede barnehagelærere oppfatter som god kvalitet. Å be en

styrer vurdere egen barnehage kan skape en risiko for at hverdagen i barnehagen ikke fremstilles hundre prosent objektivt, men at man kan pynte noe på vurderingen for å fremme egen barnehage, eget omdømme og faglig integritet. Egenvurdering kan videre påvirke svaret og være en usikker måling fordi styreren kan være farget av egen oppfatning av barnehagen, uten at det nødvendigvis er bevisst fra styreren sin side.

Om mine funn strider mot eller kompletterer NOVA sine funn kan diskuteres, men å konkludere med at det er små forskjeller mellom kommunale og private er ikke mulig basert på min undersøkelse. Mine funn viser større grad av ulikhet mellom barnehagelærere i kommunale og private barnehager i oppfattelsen av hva god kvalitet er, enn hva NOVA viser til. NOVAs undersøkelse er gjennomført i 2012 og det har vært endringer på noen områder i barnehagesektoren siden dette. Som forskerne selv beskriver i sin rapport, kartla de heller ikke direkte ”den kvalitet som finnes i relasjoner mellom aktører og i de prosesser som skjer i barnehager”, såkalt relasjonell eller prosessuell kvalitet (Gulbrandsen & Eliassen, 2013, s. 18, 19), men holdt seg til strukturell kvalitet. Som vi husker fra tidligere beskrivelser i denne oppgaven kan kvalitet i barnehagen deles opp på fire måter; strukturell kvalitet, prosesskvalitet, innholdskvalitet og resultatkvalitet (Sommersel et al., 2013). Mine funn viser at det nettopp i oppdelingen av kvalitetsbegrepet er ulikheter mellom barnehagelærerne i de kommunale barnehagene og i de private barnehagene. Hvordan barnehagelæreren definerer begrepet kvalitet, ser altså i en viss grad ut til å være påvirket av eierformen barnehagen de arbeider i har.

I mine funn velger barnehagelærerne i de kommunale barnehagene oftere påstander som faller inn under kategorien *fag* enn hva kollegaene i de private barnehagene gjør. Dersom vi sammenligner med de fire kategoriene å dele kvalitet i barnehagen inn i, vil det være nærliggende å tenke seg kategorien *fag* i min undersøkelse inn i strukturell kvalitet, og kategorien *relasjon* inn i prosesskvalitet. Dette samsvarer også med typebeskrivelsen Gulbrandsen og Eliassen gjør av kvalitet i sin rapport. Prosesskvalitet beskriver de som den ”kvalitet som finnes i relasjoner mellom aktører og og i de prosesser som skjer i barnehager” (Gulbrandsen & Eliassen, 2013, s. 18-19). Strukturell kvalitet

beskriver de som ”egenskaper ved rammebetingelsene som lokaler, uteareal, organisasjons- og styringsformer, arbeidsrutiner, planlegging, økonomiske innsatsfaktorer, bemanning og personalets kompetanse og grad av stabilitet” (Gulbrandsen & Eliassen, 2013, s. 14). Ut fra mine funn kan det se ut til at barnehagelærerne ansatt i kommunale barnehager i større grad ser på kvalitet i barnehagen på en strukturell måte, mens barnehagelærerne i de private barnehagene ser på kvalitet i barnehagen som en prosessuell kvalitet.

5.2.2 Drøfting av signifikante dilemma

Ser man på det første dilemmaet som viser signifikante ulikheter, må respondenten velge mellom disse påstandene:

- Jeg vil heller ha en ufaglært kollega jeg kjenner og vet er dyktig med dispensasjon far utdanningskravet, enn en nyutdannet barnehagelærer
- Jeg vil ha en kollega som er formelt utdannet barnehagelærer

I min undersøkelse velger 70,4 % av barnehagelærerne i de private barnehagene den siste påstanden, mot 77,4 % av barnehagelærerne i de kommunale barnehagene. Hvorfor velger flere barnehagelærere fra de private barnehagene enn fra de kommunale barnehagene å ha en ufaglært kollega de kjenner, fremfor en nyutdannet barnehagelærer? Gulbrandsen og Eliassen skriver i sin rapport at ”et viktig kriterium for kvalitet er hvordan kvalitet oppfattes fra brukernes side” (Gulbrandsen & Eliassen, 2013, s. 19). De viser til ulike brukerundersøkelser som har vært gjennomført i perioden 1996-2012, hvor barnehagesektoren skårer høyt og da særlig på personalets ansvar. Foreldre satt gjennomgående pris på de ansatte i brukerundersøkelsene, mens andre undersøkelser viser også at foreldre ikke nødvendigvis er så opptatt av om de ansatte har pedagogisk utdanning (Barne og familiedepartementet, 2005). Kan det være fordi relasjonen mellom ansatte og foreldre er viktigere for barnehagelæreren i de private barnehagene enn for de ansatte i kommunale barnehager? Og kan dette henge sammen med det Børhaug og Lotsberg beskriver som ”foreldrefrieri”? Børhaug og Lotsberg antyder i sin undersøkelse at det er sterke institusjonelle standarder for hvor annerledes de private barnehagene kan være (Børhaug & Lotsberg, 2012). Det de fant, var at de private barnehagene avviker fra de offentlige på noen områder som egner seg å legge vekt på overfor brukergruppene, i hovedsak foreldrene. De trekker fram

eksempelet med profilering på friluftsliv eller andre spesialiseringer. Det er dette Børhaug og Lotsberg betegner som ”foreldrefrieri” (Børhaug & Lotsberg, 2012). Som nevnt framkommer det i min undersøkelse en tendens til at barnehagelærere i de private barnehagene i større grad enn barnehagelærere i de kommunale barnehagene velger påstander knyttet til kategorien *relasjon*. De velger også i ett tilfelle dilemmaet tilhørende kategorien *synlighet*. I alle disse dilemmaene velger de dette framfor påstandene i kategorien *fag* i større grad enn barnehagelærerne i de kommunale barnehagene.

I det neste dilemmaet som også viser signifikante ulikheter, hadde respondentene valget mellom påstandene;

- Det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at foreldrene vet hva vi gjør
- Det er viktig for meg at det er barna som bestemmer dagsplanen

I min undersøkelse velger 79,2 % av barnehagelærerne i de private barnehagene den siste påstanden, mot 84,7 % i de kommunale barnehagene. Sett opp mot forrige dilemma velger også her barnehagelærerne i de kommunale barnehagene i større grad enn barnehagelærerne i de private barnehagene den siste påstanden som er plassert under kategorien *fag*. Barnehagelærerne i de private barnehagene velger i større grad enn barnehagelærerne i de kommunale barnehagene påstanden under kategorien *synlighet*. Resultatet i dette dilemmaet samsvarer med tolkningen under forrige signifikante dilemma hvor de private i større grad enn de kommunal heller mot den delen av kvalitet som omhandler prosesskvalitet og større *synlighet* overfor foreldrene. Her velger altså 5,5 prosentpoeng flere av barnehagelærerne fra de private barnehagene påstanden hvor foreldrene er kjent med dagsplanen fremfor at det er den reelle brukeren, barnet, som står i fokus. Det er nærliggende å tenke at dette også kommer under det som Børhaug og Lotsberg beskriver som ”foreldrefrieri”.

I det tredje dilemmaet som viser signifikante ulikheter, handler det om motivasjon for arbeidet i barnehagen. Her ble respondentene bedt om å velge mellom følgende påstander:

- Jeg mener det er viktigere at den voksne i barnehagen er motivert og passer for jobben enn at du er utdannet pedagog
- Jeg mener det er viktig at vi har tilstrekkelig med pedagoger i barnehagen

Som det framkom i oversikten over resultatene i kapittel 4 fordelte svarene seg relativt likt mellom de to påstandene. Imidlertid er det nær 7 % flere av barnehagelærerne i de private barnehagene som velger påstanden om at det er viktigere at den voksne er motivert og passer for jobben, fremfor å være pedagog. Kanskje kan svaret sees i sammenheng med ”McDonaldiseringen” som Ljunggren et al. mener kan forekomme i de store, private barnehagekjedene? Kanskje er det viktigere med en motivert kollega enn en pedagog, fordi mye av arbeidet med å fortolke rammeplanen inn i det praktiske barnehagelivet allerede er gjort på forhånd av pedagoger sentralt i organisasjonen? (Ljunggren et al., 2017).

I det fjerde dilemmaet med signifikante ulikheter ble respondentene bedt om å velge mellom følgende påstander:

- Jeg mener det er bra at ufaglærte og assistenter får ansvar og får prøve seg i utfordrende situasjoner med barn
- Jeg mener det er viktig at alle utfordrende situasjoner blir håndtert av personer med barnehagelærerutdanning

Den største andelen av alle respondentene velger alternativet hvor de ufaglærte får prøve seg. Imidlertid er det også her en større andel av barnehagelærerne i de kommunale barnehagene som velger den siste påstanden om at utfordrende situasjoner bør håndteres av barnehagelærere. Nær 6,7 prosentpoeng høyere enn barnehagelærerne i de private barnehagene. Også her velges påstanden under kategorien fag i høyere grad enn påstanden plassert i kategorien relasjon av barnehagelærerne i de kommunale barnehagene. Dette styrker opplevelsen av at barnehagelærere i de kommunale barnehagene oppfatter kvalitet i barnehagen på en strukturell måte, mens barnehagelærerne i de private barnehagene ser på kvalitet i barnehagen som en prosessuell kvalitet.

I det femte dilemmaet står valget mellom følgende:

- Jeg mener det er viktig at pedagogene er tilstede så mye som mulig på arbeidsplassen
- Jeg mener det er viktig å prioritere å sende ansatte på kurs/etterutdanning for å holde seg faglig oppdatert

Fordelingen av svarene mellom de ulike påstandene her er noe jevnere enn i de andre dilemmaene som har vært nevnt i dette avsnittet. Sett fra barnehagelærerens side er det viktig at pedagogene er tilstede i barnehagen, det er jo nettopp dette de er utdannet til og hvor det er viktig at personale med fagkunnskap er tilstede. Imidlertid er det også svært viktig å få med seg oppdatert og gjeldende kunnskap om faget ditt, for å kunne yte en så god jobb ovenfor barna og kollegaene som mulig. For å få til dette må man være noe fraværende fra arbeidsplassen i den tiden kurset eller etterutdanningen foregår. Til tross for at fordelingen av svarene mellom de ulike påstandene er jevnere enn ved de andre dilemmaene med signifikante forskjeller, velger i overkant av 6 prosentpoeng flere av barnehagelærerne fra kommunale barnehager påstanden om at det er viktig å sende ansatte på kurs/etterutdanning, enn barnehagelærerne i de private barnehagene. Den siste påstanden er plassert i kategorien fag, og den første er plassert i kategorien relasjon. På samme måte som i de forgående dilemmaene styrker dette opplevelsen av at barnehagelærerne ansatt i kommunale barnehager og private barnehager oppfatter kvalitet i barnehagen på ulike måter.

5.2.3 Hva betyr eierskap? Sammenlignbar studie fra Danmark

En studie det kan være interessant å sammenligne mine funn med, er forskningen Andersen, Pallesen og Holm Pedersen har publisert i en artikkel om fysioterapeuter i Danmark. Her har de forsket på hvorvidt eierskap har betydning for "public service motivation" (PSM) blant fysioterapeuter i Danmark. De har forsket på om PSM er høyere blant fysioterapeuter ansatt i offentlige sektor versus fysioterapeuter ansatt i privat sektor.

Som vi har lest om i teorikapittelet finnes det mange forskjellige definisjoner av public service motivation (PSM) i litteraturen. Imidlertid beskriver de fleste

definisjonene PSM som knyttet til interessen for å betjene offentligheten (J.L Perry & Hondeghem, 2008, s. 3). Andersen et al. har undersøkt de fire dimensjonene av de ansattes forpliktelse til *allmennhetens interesse, medfølelse, tiltrekning til policy making* (tilfredsheten i å gjøre ting bedre) og *brukerorientering*.

Fysioterapeuter i Danmark har lik formell utdanning og har de samme oppgavene for de samme pasientene, uansett om de er ansatt i privat eller offentlig sektor. Det samme gjelder for barnehagelærere i Norge. Det er også høy grad av offentlig regulering av fysioterapeuters arbeid i Danmark, slik det er for barnehagelærere i Norge. Private fysioterapeuters inntekt stammer også primært fra offentlige midler fordi pasientbehandling i privat sektor er sterkt subsidiert (Andersen et al., 2011, s. 11). Dette er tilsvarende det samme finansielle systemet barnehagene i Norge styres under.

Det interessante ved den danske studien for denne masteroppgaven er at forskerne har undersøkt forskjellene i PSM-nivåene for en enkelt yrkesgruppe som utfører de samme oppgavene i privat og i offentlig sektor (Andersen et al., 2011, s. 10). Forskerne viser til at det tidligere har vært forsket på om PSM er ulik i offentlig og privat sektor, men at det da ikke har vært yrkesgrupper som har utført samme type arbeidsoppgaver uavhengig av sektor, og som dermed ikke er helt sammenlignbare. Andersen et al. har som nevnt undersøkt om PSM er høyere i offentlig sektor enn i privat sektor. De har også sett på om nivået av PSM avhenger av *oppgaven eller funksjonen*, i stedet for sektoren der oppgaven eller funksjonen *utføres* (Andersen et al., 2011, s. 11).

Ett av de viktigste funnene fra denne undersøkelsen er at det ikke er noen forskjell i nivået på PSM mellom offentlige og private ansatte. De har imidlertid funnet at PSM-typen er forskjellig for henholdsvis offentlig og privat sektor.

Fysioterapeuter fra privat sektor synes å være smalere orientert mot brukeren, mens fysioterapeuter i offentlig sektor har en bredere og mer kompleks orientering mot allmenn interesse og medfølelse (Andersen et al., 2011, s. 21).

Hva betyr så dette opp mine funn om barnehagelæreres oppfattelse av hva som er god kvalitet? Fysioterapeutene fra privat sektor scorer i denne undersøkelsen

høyere på brukerorientering enn fysioterapeutene i offentlig sektor. Forskerne beskriver dette som at de private fysioterapeutene har en smalere orientering mot brukeren. Mine funn viser at barnehagelærerne fra private barnehager er mer orientert mot brukeren i form av å se på kvalitet gjennom relasjoner, både til kollegaer, barn og foreldre. Det er også en tendens til at de velger den delen av kvalitet som er mer synlig for en av brukergruppene, nemlig foreldrene. Barnehagelærerne i de private barnehagene i min undersøkelse har også en tendens til å velge relasjonsdelen av kvalitetsbegrepet fremfor fagdelen. Dette gjør de i større grad enn barnehagelærerne i de kommunale barnehagene. Den danske undersøkelsen viser videre at fysioterapeuter i offentlig sektor på samme måte som barnehagelærere i kommunale barnehager er orientert opp mot fag og allmenn interesse, i større grad enn barnehagelærerne i private barnehager. På samme måte som at jeg i denne avhandlingen ikke har rangert hvilke oppfatninger av kvalitet som er viktigst, har heller ikke de danske forskerne rangert hvilken del av PSM som er viktigst. I begge undersøkelsene er det satt fokus på at det faktisk er *ulikheter* på grunnlag av eierform, og ikke en form for rangering av disse ulikhetene.

5.2.4 Drøfting av øvrige dilemma

Som beskrevet tidligere ble det i 5 av de 13 dilemmaene påvist signifikante ulikheter gjennom *t*-test. De øvrige 8 dilemmaene viste for høy *p*-verdi til at funnene kan overføres til en større populasjon med sikkerhet. Siden forskjellene her ikke er signifikant ulike kan vi gå ut fra at barnehagelærerne mener tilnærmet det samme om påstandene i de 8 dilemmaene, uavhengig av hvilken eierform deres barnehage har.

I dilemma 1 velger rundt 70 % av barnehagelærere fra begge eierformer påstanden om at behovet for vikar bør vurderes i hver enkelt situasjon. Den andre påstanden var at de burde sette inn vikar ved ethvert fravær av fast personale. Her er det ikke påvist signifikante ulikheter mellom de ulike eierformene, og det ser dermed ikke ut til at barnehagens eierform har noen betydning når det gjelder å vurdere om man bør sette inn vikar. Bruken av vikar kan blant annet handle om to ting. Det kan handle om forsvarlighet når det gjelder å ha et tilstrekkelig antall

voksne på jobb. Dette har betydning både for å kunne gjennomføre planlagte aktiviteter, men har også stor betydning for barnas sikkerhet. Det kan også handle om barnehagens økonomi. Her kunne man sett for seg et scenario hvor barnehagens eier, være seg kommunal eller privat, ville presse på for å redusere vikarbruken fordi dette er kostbart for organisasjonen. Bakgrunnen for at det ikke er ulikheter mellom eierformene her kan være at de ulike eierne påvirker sine barnehagelærere i lik grad når det gjelder vikarbruk, eller at det her handler mer om vurdering i hvert enkelt tilfelle enn at eierne påvirker valgene.

I dilemma 3 velger den største andelen av barnehagelærerne den første påstanden uavhengig av eierform. Påstanden de velger handler om at de ønsker færre barn på avdelingen for å kunne ha bedre kontakt med det enkelte barn, fremfor å ha flere barn slik at andelen pedagoger kan økes. Den nære kontakten med det enkelte barn ser ut til å være av større betydning for barnehagelærerne i utvalget, enn et større fagmiljø med pedagoger.

I dilemma 6 er tema ”frilek”. Resultatet av svarene gir en relativt jevn fordeling mellom de to påstandene. Påstanden ”jeg mener en barnehage med mye frilek er et tegn på god kvalitet” velges av noen flere barnehagelærere enn den andre, uavhengig av eierform. Herunder 56,6 % fra de private barnehagene og 53,8% fra de kommunale barnehagene. Den andre påstanden var at ”det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at vi sikrer at vi er i tråd med rammeplanen”. Som nevnt under avsnitt 3.3.2 om utforming av spørreskjemaet var nettopp dette dilemmaet gjenstand for kritikk fra en av respondentene i etterkant av spørreundersøkelsen. Respondenten uttrykte blant annet at ”..en barnehage med mye frilek kan være av god kvalitet, men også det motsatte”. Som Statped uttrykker om frilek på sine hjemmesider, så har frilek en viktig funksjon for barns utvikling. Frilek stiller imidlertid krav til oppmerksomhet, planlegging og organisering for å kunne mestre frileken uten involvering av voksne. Det er derfor viktig at voksne er med og vurderer hvilke behov for eksempel urolige barn med oppmerksomhetsvansker trenger for å oppleve mestring. (Statped, 2019). Sett i etterkant av spørreundersøkelsen er det ikke unaturlig at fordelingen mellom disse påstandene er relativt lik. Dette fordi mye frilek i en barnehage ikke nødvendigvis er en motsetning til å følge rammeplanen. Imidlertid er det som nevnt ovenfor

svært sentralt hvor involverte de voksne er, og at de ikke benytter perioden med frilek til å være ”kaffeobservatører”, som respondenten ovenfor uttrykte det.

I dilemma 8 sto valget mellom om det er foreldrenes ønsker som er viktigst, eller pedagogens egne vurderinger som er viktigst, når det gjelder det pedagogiske opplegget i barnehagen. Den største andelen av respondentene, uavhengig av eierform, har valgt påstanden om at det er pedagogens vurderinger for det pedagogiske opplegget som er det viktigste, og ikke foreldrenes ønsker. Det er likevel spennende å merke seg at det i større grad er flere barnehagelærere fra de private barnehagene i utvalget som velger påstanden om at det er foreldrenes ønsker som er viktigst, enn vi ser i svarene fra barnehagelærerne i de kommunale barnehagene. Denne påstanden tilhører kategorien synlighet, og det er nærliggende å tenke seg at dette også kan plasseres inn i Børhaug og Lotsbergs begrep; ”foreldrefrieri” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 45).

Dilemma 9 er et dilemma jeg har valgt å ikke plassere i kategori, fordi jeg vurderer at dette er et overordnet dilemma om kvalitet. Dette dilemmaet handler om hvorvidt kvalitet lar seg måle i barnehagen, eller ikke. Det er en relativ jevn fordeling mellom de to påstandene, med en liten overvekt av respondenter i utvalget som velger påstanden om at kvalitet i barnehagen kan la seg måle. I barnehagesektoren har den offentlige oppmerksomheten i mange år vært rettet mot mer kvantitative mål. Dette kan være arealnormer, i hvor stor grad barnehagene har kvalifisert personale og omfanget av foreldresamarbeid. Men utover 2000-tallet har det også vært økt oppmerksomhet på barnehagens kvalitet. ”Begrepet kvalitet har fått stadig større betydning de senere årene, og kvalitetssikring og kvalitetsvurderinger er blitt en integrert del av arbeidet på tvers av samfunnssektorer.” (Borg, Backe-Hansen, & Kristiansen, 2008, s. 13). Det er også et tema som diskuteres i andre sektorer som leverer verditjenester. Det er vanskelig å spørre om kvalitet kan la seg måle uten å reflektere over hva som faktisk er kvalitet, hva er tegn på god kvalitet og hvordan skal vi måle dette? Tema er blant annet drøftet av Hanne Bogen når det gjelder konkurranseutsetting av pleie- og omsorgstjenester (Bogen, 2002). Hun nevner utfordringene knyttet til at kvalitet er vanskelig å vurdere ”fordi brukerens subjektive oppfatning om den mottatte omsorgen spiller en stor rolle i kvalitetsvurderingen”. Barnehagelærerne

i dette utvalget er delt i synet på om det er mulig å måle kvalitet eller ikke. Dette kan kanskje relateres til nettopp Hanne Bogens refleksjoner over brukerens subjektive oppfatning? Og hvem er egentlig brukeren i barnehagene? Er det barnet selv, eller er det også foreldrene og samfunnet generelt?

I dilemma 11 er temaet ”struktur”. Her velger den største andelen av respondentene i utvalget påstanden ”jeg mener det er viktig å bruke så mye som mulig av min tid i barnehagen på barna”, fremfor påstanden ”jeg mener det er viktig å bruke noe av dagen på å ha struktur og system i barnehagen”. Det er altså ingen signifikante forskjeller mellom hvordan barnehagelærere i henholdsvis kommunale og private barnehager i utvalget oppfatter prioriteringen mellom tid med barna, og tid til å skape struktur og system.

I dilemma 12 velger så nær som alle respondentene påstanden ”noen ganger er det viktig at hensynet til barna går foran planlagte aktiviteter relatert til vår faglige profil”. Alternativet var påstanden om at det er viktig at det til enhver tid blir levert ut fra barnehagens faglige profil. Utgangspunktet for dette dilemmaet var informasjon og begrepsbruk som kom fram gjennom intervjuene i forundersøkelsen til spørreundersøkelsen. ”Profil” og ”profilering” var et begrep som kun kom fram i den private barnehagen, og ikke i den kommunale barnehagen. Jeg ble da nysgjerrig på om profilering var en så stor del av kvalitetsoppfattelsen i de private barnehagene at det kunne utgjøre en forskjell i oppfattelsen av hva som er kvalitet. Men, som resultatet av undersøkelsen viser, så var det verken signifikante forskjeller mellom barnehagelærerne fra kommunale og private barnehager, eller en oppfattelse blant barnehagelærerne generelt at profilering var viktigere enn å ta hensyn til barna. Som resultat viser så valgte 99,1 % av barnehagelærerne i de private barnehagene den første påstanden, og tilsvarende 98,7 % fra de kommunale barnehagene i utvalget.

I dilemma 13 er temaet ”skolestart” og hvorvidt det er viktigst om barna er sosialt kompetente eller faglig sterke før skolestart. Rundt 99% av alle barnehagelærerne i utvalget mente det var viktigst å ha fokus på at barna skal bli sosialt kompetente før skolestart, fremfor faglig sterke. Utvalget viser dermed ingen forskjell mellom eierformene når det gjelder dette dilemmaet.

5.3 Har New Public management innvirkning på likheten og ulikhetene i barnehagene?

Utover 1980-tallet begynte New Public Management (NPM) å utfordre de mer tradisjonelle styreformene i offentlig sektor. De fleste NPM-reformer har hatt samme mål; å forbedre effektiviteten i offentlig sektor, forbedre responsen overfor brukere, redusere offentlige utgifter og forbedre lederansvaret (Wright, 1994). Midlene for å nå disse målene var en lang rekke med reformer knyttet til blant annet strukturelle omorganiseringer, konkurransedyktige tilbud og fokus på kundenes ønsker.

I en artikkel i *Stat og Styring* hvor politisk økonom i Civita, Anne Siri Koksrud Bekkelund, forsvarer NPM hevder hun at ”det er ikke mulig å sette ned et tidsskille og påstå at vi har en offentlig sektor før og etter New Public Management” (Bekkelund, 2018, s. 2). Derimot mener hun at det over et lengre tidsrom har vært gjennomført en rekke reformer som plasseres under New Public Management - paraplyen, og at barnehageforliket er en av dem (Bekkelund, 2018, s. 3). Bekkelund mener at det i den offentlige debatten særlig er reformer som innebærer konkurranseutsetting og markedsorientering, slik som barnehageforliket, som får oftest og hardest kritikk (2018). Det såkalte *Barnehageforliket* ble inngått i 2003 etter at stortingsmelding nr. 24 ble behandlet av Stortinget. Barnehageforliket gikk ut på at alle som ønsket barnehageplass fikk rett på dette, økonomisk likebehandling av private og offentlige barnehager, og innføring av maksimalpris på en barnehageplass (Kunnskapsdepartementet, 2003-2004). Barnehageforliket kom i stand blant annet for å øke kapasiteten på antall barnehageplasser. Statistikken viser også at kapasiteten har økt, for vi ser at barnehagedekningen har gått fra 69,1% i 2003, til 91,8 % i 2019 (Statistisk sentralbyrå, 2019). Bekkelund hevder at ”Barnehageforliket førte til at barnehagesektoren ble den offentlige tjenesten i Norge hvor det kanskje er størst innslag av private aktører. Svært mange steder er det nå også reell valgfrihet og konkurranse mellom ulike aktører, både kommunale og private.” (Bekkelund, 2018, s. 4). Fritt brukervalg er også noe Børhaug og Lotsberg trekker fram som særlig relevant for konkurransen mellom offentlig og privat sektor. De viser

videre til at ” I NPM-sammenheng er et viktig poeng at frihet til å konkurrere er frihet til å utvikle en bedre organisasjon” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 35). Sett i lys av den strenge reguleringen av barnehagesektoren mener Børhaug og Lotsberg at det er lite de private barnehagene kan konkurrere på, utenom kvalitet og innhold; ”den konkurransen på kvalitet som skjer, er rammet inn av nokså trange institusjonelle standarder” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 43). De hevder videre at ”barnehagesektoren er sterkt institusjonalisert forankret i blant annet utdanning og en tradisjon for kamp for anerkjennelse og respekt” (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 43). Det de finner av ulikheter er at styreere i private barnehager legger mer vekt på profilering og brukerkontakt. Det er også en større grad av ”foreldrefrieri” som beskrevet tidligere i dette kapittelet. De finner imidlertid lite av ”markert alternative tilbud og organisering slik NPM-tradisjonen foreskriver”(Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 45).

Mine funn viser at det er ulikhet i hvordan barnehagelærerne i henholdsvis private og kommunale barnehager oppfatter god kvalitet. Det er imidlertid vanskelig å si hvorvidt innføring av New Public Management i barnehagesektoren har ført til denne ulikheten. NPM er ikke en konkret retning av ideer, men mer en sammensatt gruppe ideer om hvordan offentlig sektor kan effektiviseres. Disse ideene handler i stor grad om at offentlige organisasjoner må få en friere stilling, bli mer brukerorienterte, bli utsatt for økt konkurranse, få en sterkere og mer profesjonell ledelse, få et klarere definert ansvar for resultater og få delegert myndighet til å velge fremgangsmåter og strategier (Christensen & Lægred, 2007). Dilemmaene hvor det blir påvist signifikante ulikheter handler i stor grad om dilemmaer mellom fag og relasjon i barnehagen. Tendensen er at barnehagelærerne i de kommunale barnehagene velger i større grad påstanden hvor fag er hovedelementet, mens barnehagelærerne i de private barnehagene velger i større grad påstanden knyttet til relasjon. Mine funn kan tyde på at barnehagelærerne i de kommunale barnehagene er mer tradisjonelle i sin oppfattelse av hva som er kvalitet. Det er faget og profesjonen som vinner kampen om hva som er kvalitet. Det er kanskje ikke av like stor betydning hva som synes utad, som for eksempel forholdet til foreldrene og annen profilering av innholdet i barnehagen. Det kan tyde på at barnehagelærere i kommunale barnehager ikke blir påvirket av om eier må konkurrere om kundene, herunder

foreldrene. "Foreldrefrieri" som Børhaug og Lotsberg referer til ser ikke ut til å ha fått det samme fotfeste hos barnehagelærere i kommunale barnehager i samme grad som hos barnehagelærere i private barnehager. Ut fra mine funn i spørreundersøkelsen kan det tyde på at NPM ikke har fått så stor grobunn i det tradisjonelle kommunale barnehagearbeidet.

6 Avslutning og konklusjon

Formålet med denne studien har vært å studere om barnehagens eierform har betydning for de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet. I dette kapittelet oppsummerer jeg mine funn for å forsøke å besvare oppgavens problemstilling. Videre vil jeg presentere noen betraktninger rundt prosessen å skrive avhandling, begrensninger i studien og noen anbefalinger for videre studier til slutt.

6.1 Oppsummering og konklusjoner

Utgangspunktet for denne masteroppgaven var å se på forholdet mellom de private og de offentlige barnehagene. Barnehagesektoren er et område som har fått mye oppmerksomhet i media de siste årene, og det har ikke blitt mindre i 2019 heller. Tema er svært ofte finansieringen av de private barnehagene, og hvorvidt de skal ha anledning til å ta ut utbytte av sin barnehagedrift. Det er stadige drakamper både politisk og mellom ulike fagmiljøer om man kan tjene seg rik på å levere verditjenester som tradisjonelt har vært det offentliges ansvar, og hvor det offentlige betaler den største andelen av kostnadene knyttet til drift. Kan dette gå ut over kvaliteten i barnehagene? Kan ønske om profitt gå på bekostning av kvaliteten i de private barnehagene? Eller kan kommunens ønske om å spare penger både i egne barnehager og i beregningen til de private barnehagene gå ut over kvaliteten i de kommunale barnehagene?

For å forsøke å si noe om forholdet mellom de ulike eierformene i barnehagesektoren, har jeg tatt utgangspunkt i temaet ”kvalitet i barnehagen”. Hovedfokuset har i denne avhandlingen vært på de ansattes oppfattelse av hva som er god kvalitet i barnehagen, nærmere bestemt hva som er viktige kvalitetsindikatorer for en ansatt i en barnehage. Oppfattes kvalitet ulikt for de ansatte i en kommunal barnehage kontra ansatte i en privat barnehage? Den enkelte barnehagelærer har tradisjonelt hatt stor frihet til å forme barnehagens innhold. Dette gjelder også etter innføringen av rammeplan som styringsverktøy (Korsvold, 2005). Men vil eierformen til barnehagene spille inn på hva en barnehagelærer oppfatter som god kvalitet, eller vil ikke dette ha noen betydning? Satt på spissen; trumfer profesjonsutdanning som barnehagelærer oppfattelsen av god kvalitet - eller er det eierform som ”vinner” oppfattelsen av god kvalitet?

Jeg har i denne avhandlingen gjennomført en spørreundersøkelse hvor barnehagelærere har blitt utfordret til å ta stilling til 13 ulike dilemmaer knyttet til hva de oppfatter som god kvalitet. Resultatet av spørreundersøkelsen viser at barnehagelærerne sett over ett ikke svarer så ulikt med utgangspunkt i de to eierformene, kommunal eller privat. I 8 av de 13 dilemmaene ble det i *t*-testene ikke påvist signifikante ulikheter. På bakgrunn av dette vurderte jeg at jeg kunne gå ut fra at barnehagelærerne i utvalget mente tilnærmet det samme om påstandene i de 8 dilemmaene. Imidlertid ble det påvist signifikante ulikheter i svarene i de resterende 5 dilemmaene. Dette gjør at funnene fra disse dilemmaene, med forankring i statistikk-teori, kan overføres til en større populasjon av barnehagelærere, enn kun respondentene i denne undersøkelsen.

Som beskrevet nærmere i metodekapittelet har jeg i denne avhandlingen plassert de ulike påstandene i hvert dilemma inn i kategorier. Etter at forintervjuene ble transkribert, ble de kodet inn i fire ulike kategorier; relasjon, struktur, fag og synlighet. De fleste av dilemmaene ble bygget opp med å sette de ulike kategoriene opp mot hverandre, så som relasjon vs. fag. Gjennom analysen av de 5 dilemmaene hvor det ble påvist signifikante ulikheter, fant jeg at barnehagelærere i de kommunale barnehagene oftere valgte påstanden som var plassert i kategorien *fag*, enn hva barnehagelærerne i de private barnehagene gjorde. Videre valgte barnehagelærerne i de private barnehagene i større grad påstanden som var plassert i kategorien relasjon. I min studie har jeg valgt å ta utgangspunkt i den forståelsen av begrepet kvalitet hvor kvalitet er delt inn i fire kategorier; strukturell kvalitet, prosesskvalitet, innholdskvalitet og resultat-kvalitet (Sommersel et al., 2013). Ser vi kategoriene jeg har benyttet opp mot denne forståelsen vil det være nærliggende å tenke seg kategorien *fag* inn i strukturell kvalitet, og kategorien *relasjon* inn i prosesskvalitet. Dette samsvarer også med typebeskrivelsen Gulbrandsen og Eliassen gjør av kvalitet i sin NOVA-rapport (Gulbrandsen & Eliassen, 2013). Ut fra mine funn kan det se ut til at barnehagelærere ansatt i kommunale barnehager ser på kvalitet i barnehagen på en strukturell måte, mens barnehagelærere i de private barnehagene ser på kvalitet i barnehagen som en prosessuell kvalitet.

Hva betyr så dette funnet? Som tidligere nevnt velger i hovedsak de fleste barnehagelærere den samme påstanden, uavhengig av barnehagens eierform. Imidlertid er det påvist noen ulikheter basert på variabelen *eierform* som vi ikke kan overse. En av de mest sentrale premissleverandørene for barnehagesektoren er Kunnskapsdepartementet. De uttaler på sine hjemmesider at ”Regjeringen er opptatt av god kvalitet i barnehagen for at barn skal få en god start og gode muligheter til å klare seg videre i livet” (Kunnskapsdepartementet, 2019a). Det framkommer også i flere stortingsmeldinger at på bakgrunn av dette ønsker regjeringen å styrke kvaliteten i barnehage tilbudet (Kunnskapsdepartementet, 2013, 2016). For å kunne oppnå styrket kvaliteten i barnehage tilbudet er det helt avgjørende at alle aktører i barnehagesektoren oppfatter samfunnsmandatet og oppgavene på samme måte. Denne studien viser at barnehagelærere i kommunale og private barnehager oppfatter begrepet kvalitet på ulike måter. For å kunne kommunisere ut en felles forståelse av å styrke kvaliteten er det en forutsetning at alle aktørene i barnehagesektoren oppfatter begrepet kvalitet på samme måte.

6.2 Studiens betydning for barnehagesektoren og andre sektorer

Så langt jeg har kunnet undersøke i arbeidet med denne avhandlingen er det ingen som har forsket konkret på om barnehagelærere oppfatter kvalitet ulikt ut fra hvilken eierform barnehagen de arbeider i har. Det har vært flere undersøkelser som blant annet har sett på kvaliteten i barnehagene, om det er et konkurransegrunnlag mellom private og kommunale barnehager og implementering av rammeplan (Børhaug & Lotsberg, 2012; Gulbrandsen & Eliassen, 2013; Ljunggren et al., 2017). Det har, så langt jeg har forstått, ikke vært undersøkt hva barnehagelæreren oppfatter som god kvalitet, og om dette er ulikt ut fra hvilken eierform barnehagen har. De fleste er enige i at det er viktig med god kvalitet i barnehagen og at det skal stilles krav til den enkelte barnehageeier om nettopp kvalitet. Utfordringen er imidlertid å definere hva som er kvalitet, og om god kvalitet oppfattes på samme måte uavhengig av eierform (Aasland et al., 2011). Mine funn viser at god kvalitet oppfattes ulikt av barnehagelærere i private barnehager og barnehagelærere i kommunale barnehager. Jeg mener det er av betydning for barnehagesektoren at barnehagelærere ser på kvalitet på samme måte. Ved å avdekke ulikheter kan det gi premissleverandørene en mulighet til å

tilpasse sitt budskap for slik å kunne gi et omforent og godt barnehagetilbud til alle barn, uavhengig av barnehagens eierform. Denne studien setter premissleverandørene i bedre stand til å kommunisere med barnehagelærere om kvalitet, på tvers av de ulike eierformene i barnehagesektoren. Det hjelper dem å forstå barnehagene bedre og gir dem innsikt i en del skjulte strukturer og mekanismer for å nå et felles mål; nemlig god kvalitet i barnehagene. Mange barnehager ser tilnærmer like ut utenifra, men de kan ha ulikheter på innsiden som er viktig å avdekke. Dette gjør også at ”kundene”, her forstått som foreldrene, på et mer informert grunnlag kan velge riktig barnehage for sine barn.

Jeg mener at funnene i denne undersøkelsen også kan være overførbare til andre yrkesgrupper og sektorer i arbeidslivet. Det er ikke bare i barnehagesektoren man utfører de samme oppgavene uavhengig av eierform, men også i andre tjenesteområder som for eksempel sykehjem, friskoler og barnevern. Også i disse tjenesteområdene vil det være viktig at de ulike aktørene blant private og kommunale eiere oppfatter og vurderer god kvalitet ut fra de samme kriteriene. På tilsvarende måte som denne studien, viser også den danske studien blant fysioterapeuter at eierformen påvirker de ansattes oppfattelse av så vel kvalitet som public service motivation. Begge studiene viser at de private aktørene har en smalere orientering mot brukeren eller kunden, i motsetning til de kommunale som har et bredere perspektiv rettet mot fag og allmenn interesse. Både i barnehagesektoren og eldreomsorgen kan fokuset mot foreldre og pårørende gå utover andre områder som kan være viktig for den egentlige brukeren, men som ikke er like synlige for foreldre og pårørende. I begge disse sektorer er den egentlige brukeren en svak part, mens kunden og foreldre/pårørende er den som tar avgjørelsene og som aktørene kan rette fokuset mot for å vinne gunst. Det samme kan være i friskolenes jakt på nye elever og private barnevernaktører i jakt på nye oppdrag. Å ha kunnskap om ulikheter, og for å kunne kommunisere ut en felles forståelse av kvalitet, er det på samme måte som i barnehagesektoren en forutsetning at alle aktører oppfatter begrepet kvalitet på samme måte.

6.3 Prosessen med å skrive avhandling og begrensninger i studien

Arbeidet med avhandlingen har vært en krevende, men lærerik prosess. Jeg har lært enda mer om barnehagesektoren enn jeg hadde kunnskap om fra tidligere. Det har også vært spennende å lære seg ulike metoder for å hente inn empiri, og å få et innblikk i en verden av statistikk. Det har særlig vært krevende å øke egen kompetanse på statistikk-feltet til et slikt nivå at mine funn kunne være overførbare til en større populasjon enn eget utvalg.

Å forske på en sektor som også er en del av min arbeidshverdag kan være krevende, men det har også vært spennende å se sektoren fra den siden jeg har gjort i denne avhandlingen. Her har barnehagelærerne blitt utfordret til å reflektere over kvalitet i barnehagehverdagen. Mine opplevelser fra tidligere om at barnehagelærere er en pliktoppfyllende yrkesgruppe, har jeg mer eller mindre fått bekreftet gjennom denne masteravhandlingen. Jeg er glad for at såpass mange har tatt seg bryet med å svare på min spørreundersøkelse, og også det engasjementet som har blitt vist meg gjennom tilbakemeldinger på e-post i etterkant av undersøkelsen.

Enhver studie har sine begrensninger, og denne undersøkelsen er ikke noe unntak. Jeg ser i etterkant av studien at det hadde vært ønskelig med et høyere antall respondenter enn hva jeg fikk. Sett i lys av hvor mange som potensielt kunne svart på undersøkelsen er ikke svarprosenten så høy som ønsket. Imidlertid viste det seg at utvalget var både representativt og at flere av spørsmålene viste signifikante ulikheter. Det hadde videre vært ønskelig å skille mellom ideelle og kommersielle barnehageeiere, men dette måtte jeg kutte ut i denne studien av hensyn til oppgavens omfang og egne ressurser.

6.4 Veien videre

Det er ingen tvil om at barnehagesektoren er en sektor det er spennende å forske på, særlig med et utgangspunkt i organisasjonsteori. I barnehagesektoren er det et mangfold av organisasjonsstrukturer, former for eierskap, utdanning og utdanningsnivå. Her er det mange områder det kunne vært spennende å gå mer i dybden av.

Jeg har gjennom denne studien fått innblikk i flere områder det kunne vært spennende å se nærmere på, men som jeg av ressurs hensyn ikke har gått dypere inn i gjennom dette masterstudiet. Jeg sitter nå på et materiale hvor over 1100 barnehagelærere har gitt sitt svar på hva de oppfatter som god kvalitet. Jeg har i denne studien valgt å kun undersøke om det er ulikheter mellom barnehagelærere i *private* barnehager eller *kommunale* barnehager. Det hadde imidlertid vært svært spennende å gå nærmere inn på om det er ulikheter i hva barnehagelærere innenfor de ulike eierformene i private barnehager har svart. En rask test i analyseverktøyet jeg har benyttet i denne studien, SPSS, viser at det er tendenser til at det svares ulikt ut fra om barnehagelæreren er ansatt hos en privat *kommersiell* eier eller om vedkommende er ansatt hos en privat *ideell* eier. Det framkommer også tendenser i mitt datagrunnlag til at det svares ulikt ut fra barnehagelærerenes alder, og hvor lang arbeidserfaring barnehagelæreren har. Dette hadde vært interessant å forske på, og kan også ha betydning for andre sektorer enn barnehagesektoren i et bredere perspektiv.

7 Litteraturliste

- Andersen, L. B., Pallesen, T., & Holm Pedersen, L. (2011). Does Ownership Matter? Public Service Motivation Among Physiotherapists in the Private and Public Sectors in Denmark. *Review of Public Personnel Administration, 31*(1), 10-27. doi: 10.1177/0734371X10394402
- Aspøy, A., & Bakke, M. A. (2018). Billig og bra med private, men. *Stat & Styring*(04), 2-7.
- Barne og familiedepartementet. (2005). *Klar , ferdig, gå. Tyngre satsing på de små. Rapport fra arbeidsgruppe om kvalitet i barnehagesektoren.*: BFD.
- barnehagefakta.no. (2018). Hva er barnehagefakta.no
<http://barnehagefakta.no/om-barnehagefakta>.
- Lov om barnehager (2005).
- Bekkelund, A. S. K. (2018). Et forsvar for New Public Management. *Stat & Styring*(02), 2-6.
- Bogen, H. (2002). Konkurransetsetting av omsorg ; reduseres kvaliteten? *Tidsskrift for samfunnsforskning, 43*(3), 394-412.
- Borg, E., Backe-Hansen, E., & Kristiansen, I.-H. (2008). Kvalitet og innhold i norske barnehager : en kunnskapsoversikt NOVA-rapport (online), Vol. 2008:6.
- Boston, J. (2010). Basic NPM Ideas and their Development. I P. Christensen & T. Lægreid (Red.), *The Ashgate research companion to new public management*. Farnham, Surrey, England: Ashgate.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed. utg.). Oxford: Oxford University Press.
- Børhaug, K., & Lotsberg, D. Ø. (2011). *Styring, organisering og ledelse i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Børhaug, K., & Lotsberg, D. Ø. (2012). Institusjonelle betingelser for konkurranse mellom offentlige og private tjenesteytere i barnehagesektoren. *Nordiske organisasjonsstudier, 14*(2), 27-48.
- Christensen, T., & Lægreid, P. (2007). *Transcending new public management : the transformation of public sector reforms*: Ashgate Publishing Ltd.
- Cresswell, J., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (Vol. 2nd. edn.). Thousand Oaks: Sage.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design : qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.; International student ed. utg.). Los Angeles, Calif: SAGE.
- Dyb, H. (2013). Barnehagene blir likere. Hentet fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom-velferdsstat/2013/01/barnehagene-blir-likere> website:
- Freidson, E. (2001). *Professionalism : the third logic*. Cambridge: Polity Press.
- Gulbrandsen, L., & Eliassen, E. (2013). *Kvalitet i barnehager : rapport fra en undersøkelse av strukturell kvalitet høsten 2012* (Vol. 1/2013). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Haugset, A. S. (2018). Institusjonelt eiermangfold og et likeverdig barnehagetilbud. *Nordisk Barnehageforskning, 17*(1). doi: 10.7577/nbf.2410
- Hellevik, O. (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap* Oslo: Universitetsforlaget.

- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg. utg.). Kristiansand: Høyskoleforl.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Jelstad, J., & Skjong, H. (2017). Utbyttebarnehagene. *Utdanning, nr8/28*, 10-21.
- Johannessen, A. (2009). *Introduksjon til SPSS : versjon 17* (4. utg. utg.). Oslo: Abstrakt forl.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research, 1*(2), 112-133. doi: 10.1177/1558689806298224
- Klausen, K. K. (2005). Fra Public Administration over New PA til NPM : en fortolkningsramme for reformer (s. 53-70). Oslo: Universitetsforl., cop. 2005.
- Korsvold, T. (2005). *For alle barn! : barnehagens framvekst i velferdsstaten* (2. utg. utg.). Oslo: Abstrakt forl.
- Kunnskapsdepartementet. (2003-2004). *Om søskenmoderasjon i foreldrebetalingen m.m.* (Meld. St. nr 28).
- Kunnskapsdepartementet. (2013). *Framtidens barnehage*. Oslo: Departementenes servicesenter.
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Tid for lek og læring : bedre innhold i barnehagen*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.
- Kunnskapsdepartementet. (2019a). Kvalitet i barnehagen. fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/kvalitet-i-barnehagen/id2612951/>
- Kunnskapsdepartementet. (2019b). Oversikt over dokumenter. fra <https://www.regjeringen.no/no/dokument/id2000006/?topic=213/1029>
- Le Grand, J. (1997). Knights, knaves or pawns? Human behaviour and social policy. *Journal of Sosicial Policy, 26* (2), 149-169.
- Lerø, M. (2017). Ideelle ut - kommersielle inn. Hentet fra <https://www.dagensperspektiv.no/leder/2017/ideelle-ut-kommersielle-inn> website:
- Lindén, T. S., Fladmoe, A., & Christensen, D. A. (2017). Does the Type of Service Provider Affect User Satisfaction? Public, For-Profit and Nonprofit Kindergartens, Schools and Nursing Homes in Norway. . I K. H. Sivesind & J. Saglie (Red.), *Sivesind K., Saglie J. (eds) Promoting Active Citizenship. Palgrave Macmillan, Cham*. Palgrave Macmillan, Cham.
- Ljunggren, B., Moen, K. H., Seland, M., Naper, L., Fagerholt, R. A., Leirset, E., & Gotvassli, K.-Å. (2017). Barnehagens rammeplan mellom styring og skjønn-en kunnskapsstatus om implementering og gjennomføring med videre anbefalinger. *Rapport, 2*, 2017.
- Løvås, G. G. (2013). *Statistikk for universiteter og høyskoler* (3. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning : en innføring* (3. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Mastekaasa, A. (2008). I A. T. Molander, Lars Inge (Red.), *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget

- Molander, A., & Terum, L. I. (2008). *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforl.
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier : den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforl.
- Nordahl, M. (2013). Flere og bedre ansatte i offentlige barnehager. Hentet fra doi:<https://forskning.no/barn-og-ungdom-okonomi-skole-og-utdanning/2013/08/flere-og-bedre-ansatte-i-offentlige-barnehager>
- Perry, J. L., & Hondeghem, A. (2008). Editors introduction. In J.L. Perry og A. Hondeghem (Eds.) *Motivation in public management: The call of public service*. Oxford University Press, 1-16.
- Perry, J. L., & Wise, L. R. (1990). The motivational bases of public service. *Public Administration Review*, 50(3), 367-373. doi: 10.2307/976618
- Petersen, O. H., Hjelmar, U., Vrangbæk, K., & Larsen, P. T. (2014). Effekter ved udlicitering af offentlige opgaver. Hentet fra doi:<https://www.kora.dk/media/3313285/Rapport-effekter-ved-udlicitering.pdf>
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Sartori, R. (2010). Face validity in personality tests: psychometric instruments and projective techniques in comparison. *International Journal of Methodology*, 44(4), 749-759. doi: 10.1007/s11135-009-9224-0
- Sivesind, K. H. (2018). Blir skandinaviske velferdstjenester svekket av markedsreformer? *Tidsskrift for velferdsforskning*(01), 70-76. doi: 10.18261/issn.2464-3076-2018-01-05
- Sommersel, H. B., Vestergaard, S., & Søgaaard Larsen, M. (2013). Kvalitet i barnehager i skandinavisk forskning 2006-2011 : en systematisk forskningskartlegging
- Statistisk sentralbyrå. (2019). Barnehager - årlig, endelige tall fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>
- Statped. (2019). Frilek. fra <http://www.statped.no/fagomrader-og-laringsressurser/finn-laringsressurs/sammensatte-larevansker/Fokus-pa-tidlig-innsats/fokus-pa-tidlig-innsats2/Tiltak1/Frilek1/>
- Søbstad, F. (2002). Jaktstart på kjennetegn ved den gode barnehagen : første rapport fra prosjektet "Den norske barnehagekvaliteten" *DMMH's publikasjonsserie (trykt utg.)* (Vol. nr 2/2002). Trondheim: Dronning Mauds minne.
- Utdanningsdirektoratet. (2018). Tilskudd til private barnehager. fra <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/barnehage/tilskudd-til-private-barnehager/>
- Utdanningsdirektoratet. (2019a). Ansattes utdanning i barnehagen fordelt på årsverk. fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/ansattes-utdanning-bhg-arsverk/>
- Utdanningsdirektoratet. (2019b). Antall barnehager. fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/antall-barnehager/>
- Vandenabeele, W. (2007). Toward a public administration theory of public service motivation: An institutional approach. *Public Management Review*, 9(4), 545-556. doi: 10.1080/14719030701726697
- Vandenabeele, W. (2008). Development of a Public Service Motivation Measurement Scale: Corroborating and Extending Perry's Measurement Instrument. *International Public Management Journal*, 11(1), 143-167. doi: 10.1080/10967490801887970

- Vanebo, J. O., Busch, T., Klaudi Klausen, K., & Johnsen, E. (2011). Innledning : om modernisering og bokens innhold. I T. Busch (Red.), *Modernisering av offentlig sektor; trender, ideer og praksiser* (s. 14-22). Oslo: Universitetsforl., cop. 2011.
- Wright, V. (1994). Reshaping the state. The implications for Public Administration. . *West European Politics, 17*, 102-137.
- <http://www.dmmh.no>. (2019). Førskolelærere har blitt barnehagelærere.
- Aasland, D. G., Eide, S. B., Grelland, H. H., Kristiansen, A., & Sævareid, H. I. (2011). *Kvalitet og kvalitetsopplevelse : en bok om kvalitet i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforl.

Vedlegg 1: Intervjuguide kvalitativt intervju

Intervjuguide kvalitative forintervjuer

Denne intervjuguiden skal bli brukt i en kvalitativ forstudie som skal brukes for å lage et kvantitativt spørreskjema i et forskningsprosjekt om oppfatninger om kvalitet for barnehagelærere i Norge. Intervjuene blir gjort i to fokusgrupper.

Hva tenker dere på når vi sier kvalitet i barnehagen?

Når vi snakker om kvalitet i barnehagen, hvem er det kvalitet for? Og hva er kvalitet for disse aktørene?

- Eiere/kommunen?
- Samfunnet?
- Barna?
- Foreldrene?
- Styreren/ledelsen?
- Skolen som skal «ta imot» barna etter endt barnehagegang?
- Barnehagelærerutdanningen?
- Profesjonen/faget?
- Andre?

Hvilken kvalitet blir målt?

- Miljø?
- Bemanning?
- Trygghet?
- Hygiene?
- Pedagogikk?
- Markedsføring/branding (at barnehagen ser bra ut på facebook?)
- Infrastruktur?
- God økonomi?
- Tilsyn/rutiner?
- Andre?
-

Er det noen kvalitetshensyn som noen gang står opp mot hverandre?

- Står dere ofte i skvis mellom ulike kvalitetshensyn? Hvilke er i så fall det?

Vedlegg 2: Spørreskjema i SurveyXact

Denne spørreundersøkelsen er en del av et forskningsprosjekt ved Høgskolen i Østfold. Formålet med prosjektet er å undersøke hva som er barnehagelærerens syn på kvalitet. Spørreundersøkelsen sendes ut til alle barnehager i Østfold, Vestfold, Telemark, Buskerud, Oslo og Akershus. I tillegg sendes den til alle barnehager nasjonalt som har en annen eierform enn privat eller kommunal.

De barnehagelærerne som har testet undersøkelsen for prosjektet har gitt tilbakemelding på at **undersøkelsen tar max.10 min.**

Hva innebærer deltakelse i studien?

Spørreskjemaet er elektronisk og du vil være anonym. Undersøkelsen vil bestå av 2 deler. Første del vil starte med generelle spørsmål om alder, kjønn, utdanning etc. Andre del vil bestå av spørsmål der vi ber deg velge mellom ulike kvalitetshensyn satt opp mot hverandre.

Hva skjer med informasjonen du gir oss?

Vi samler ikke inn personopplysninger. Dette betyr at det ikke vil være mulig å spore svarene tilbake til deg. SurveyXact behandler personopplysninger på vegne av Høgskolen i Østfold. Datafilen fra spørreundersøkelsen oppbevares på server på Høgskolen i Østfold sitt nettverk, og på en masterstudentens private datamaskin som er beskyttet med passord. Prosjektet skal etter planen avsluttes i 2019, og all informasjon vil da være anonymisert. Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning (NSD).

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan trekke deg når som helst når du fyller ut skjemaet ved å avslutte undersøkelsen.

Dersom du har spørsmål til studien ta kontakt med masterstudent Karianne Åsheim; e-post karianne.asheim@hiof.no eller høgskolelektor Jo Ese; e-post jo.es@hiof.no.

Del 1 Generelle spørsmål

Hva er din alder?

- (1) 20-30
- (2) 31-40
- (3) 41-50
- (4) 51-60
- (5) 60+

Hvilket kjønn er du?

- (1) Kvinne
- (2) Mann

Hvor lenge har du jobbet i barnehage?

- (1) 0-6 år
- (2) 7-12 år
- (3) 13-18 år
- (4) 19-24 år
- (5) 25 år+

Hvor mange av disse årene har du jobbet som barnehagelærer/førskolelærer?

- (1) Hele tiden
- (2) 0- 6 år
- (3) 7-12 år
- (4) 13- 18 år
- (5) 19- 24 år
- (6) 25 år +

Hvilken utdanning har du?

- (1) Barnehagelærer
- (2) Annen treårig pedagogisk utdanning på høgskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk
- (3) Barnehagelærer på dispensasjon
- (4) Annet _____

Hvilken eierform har barnehagen du jobber i?

- (1) Privat (kommersiell eier)
- (2) Privat (ideel eier som f.eks. foreldreid, frivillig organisasjon, menighet etc.)
- (3) Kommunal
- (4) Annet (f.eks.sykehusbarnehager, universitet/høgskole, personalbarnehage etc.)

Hvilken type barnehage jobber du i?

- (1) Ordinær

- (2) Familiebarnehage
- (3) Åpen barnehage

Hvor mange barn er det i barnehagen du jobber i?

- (1) 1-15
- (2) 16-25
- (3) 26-50
- (4) 51-75
- (5) 76-100
- (6) 101+

Har barnehagen du jobber i en spesiell profil?

- (1) Friluftsbarnhage
- (2) Reggio Emilia inspirert barnehage
- (3) Tros- eller livssynsbarnhage
- (4) Kultur/musikk/kunst barnehage
- (6) Gårdsbarnhage
- (7) Språkbarnhage
- (8) Miljøbarnhage
- (9) Steinerbarnhage
- (10) Idrettsbarnhage
- (11) Barnhage tilrettelagt for barn med spesielle behov
- (12) Montessoribarnhage
- (13) Ingen spesiell profil

Del 2.

På de neste sidene vil vi sette to kvalitetshensyn opp mot hverandre. Her skal du sette kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg. Du må ta et valg selv om du oppfatter at begge påstandene er viktige for deg.

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg

- (1) Vi bør sette inn vikar ved ethvert fravær av fast personale
- (2) Vi bør vurdere behov for vikar i hver enkelt situasjon

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg vil heller ha en ufaglært kollega jeg kjenner og vet er dyktig med dispensasjon fra utdanningskravet, enn en nyutdannet barnehagelærer
- (2) Jeg vil ha en kollega som er formelt utdannet barnehagelærer

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg ønsker færre barn på min avdeling for å kunne ha bedre kontakt med det enkelte barn
- (2) Jeg ønsker et tilstrekkelig antall barn på min avdeling slik at vi kan ha flere pedagoger pr barnegruppe

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at foreldrene vet hva vi gjør
- (2) Det er viktig for meg at det er barna som bestemmer dagsplanen

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg mener det er viktigere at den voksne i barnehagen er motivert og passer for jobben, enn at du er utdannet pedagog
- (2) Jeg mener det er viktig at vi har tilstrekkelig med pedagoger i barnehagen

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg mener at en barnehage med mye frilek er et tegn på god kvalitet
- (2) Det er viktig for meg at vi følger dagsplanen vår slik at vi sikrer at vi er i tråd med rammeplanen

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg mener det er bra at ufaglærte og assistenter får ansvar og får prøve seg i utfordrende situasjoner med barna
- (2) Jeg mener det er viktig at alle utfordrende situasjoner blir håndtert av personer med barnehagelærerutdanning

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg mener at foreldrenes ønsker for det pedagogiske opplegget jeg lager for barna er viktigst
- (2) Jeg mener at mine egne pedagogiske vurderinger for opplegget jeg lager for barna er viktigst

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg mener at kvalitet i barnehagen i stor grad kan la seg måle
- (2) Jeg mener at kvalitet i barnehagen er vanskelig å måle

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg mener det er viktig at pedagogene er tilstede så mye som mulig på arbeidsplassen
- (2) Jeg mener det er viktig å prioritere å sende ansatte på kurs/etterutdanning for å holde seg faglig oppdatert

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg mener det er viktig å bruke noe av dagen på å ha struktur og system i barnehagen
- (2) Jeg mener det er viktig å bruke så mye som mulig av min tid i barnehagen på barna

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Noen ganger er det viktig at hensynet til barna går foran planlagte aktiviteter relatert til vår faglige profil
- (2) Det er viktig at vi til enhver tid leverer ut fra vår faglige profil

Sett kryss ved den påstanden som er mest riktig for deg:

- (1) Jeg mener det er viktig at vi har fokus på at barna skal bli sosialt kompetente før skolestart
- (2) Jeg mener det er viktig at vi har fokus på at barna blir faglig sterke før skolestart

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Jo Ese
Remmen
1757 HALDEN

Vår dato: 11.06.2018

Vår ref: 60562 / 3 / LAR

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 30.04.2018 for prosjektet:

60562	<i>Har barnehagens eierform betydning for de ansattes syn på kvalitet</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Østfold, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Jo Ese</i>
Student	<i>Karianne Åsheim</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 01.07.2020 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Marianne Høgetveit Myhren

Lasse André Raa

Kontaktperson: Lasse André Raa tlf: 55 58 20 59 / Lasse.Raa@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Karianne Åsheim, 77karianne@gmail.com

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektur: 60562

DATAINNSAMLING

Det vil innhentes personopplysninger gjennom personlige intervjuer og elektronisk spørreundersøkelse.

Personvernombudet legger til grunn at endelig spørreskjema ettersendes til personvernombudet, i den grad det avviker nevneverdig fra utkast vedlagt meldeskjema.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Dere har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivene til utvalget hovedsakelig er godt utformet. Det må imidlertid presiseres at personopplysningene senest vil anonymiseres eller slettes innen 01.07.2020. Av informasjonsskriv til deltakere i spørreundersøkelse, bør det også fremgå at SurveyXact (Rambøll) behandler personopplysninger på vegne av institusjonen.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet forutsetter at dere behandler alle data i tråd med Høgskolen i Østfold sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av privat datamaskin er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

DATABEHANDLER

Dere har opplyst i meldeskjema at spørreundersøkelsen gjennomføres ved bruk av SurveyXact (Rambøll). Dersom det ikke allerede eksisterer en databehandleravtale mellom Høgskolen i Østfold og databehandleren, skal det inngås en skriftlig avtale om hvordan personopplysninger skal behandles, jf. personopplysningsloven § 15. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se Datatilsynets veileder: <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-skjema/veiledere/databehandleravtale/>

PROSJEKTLUTT OG ANONYMISERING

Prosjektslutt er oppgitt til 01.07.2020. Det fremgår av meldeskjema/informasjonsskriv at dere vil anonymisere datamaterialet ved prosjektslutt. Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn
- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

Personvernombudet gjør oppmerksom på at også databehandler må slette personopplysninger tilknyttet prosjektet i sine systemer. Det inkluderer eksempelvis transkripsjoner, filer, logger og koblingsnøkkel mellom

IP-/epostadresser og besvarelsene.

